

SZAB. KIR. SOPRON VÁROSA

VALLÁS FELEKEZETI JELLEG NÉLKÜLI

FŐREÁL-TANODÁJÁNAK

HETEDIK EVI

ÉRTESÍTŐJE

1874/5.

Szerkesztő

SALAMIN LEO,

igazgató.

Sopron, 1875.

NYOMATOTT REICHARD ADOLFNÁL.

I.

Kisfaludy Károly „Irene“ című tragédiájának széptani méltatása.

Irodalmunk rudját tagadhatatlanul a francia iskola, Bessenyei köre fordította meg: a mennyiben halál helyett életre hívta; előbbi egyoldalúsága helyett többoldaluvá tette (tartalmát); hazai, nemzeti szellemét egyetemességre emelte; a szomszéd műveltebb irodalmakkal rokonságba hozta, egyhuron pendülővé változtatta. — Az új iskola sem tért el ezen iránytól, csak a fejlődés rendes folyama szerint annak megtartása mellett új vonásokkal nemesíti vala: a nyelvészépzeti kellékeivel, főleg rythmusának, numerusának szabályozásával.

Mindezen előnyök, a nemzetek irodalmának föltétlen kellékei mellett is csakhamar elhangzottak termékeik, a kellő eredményt, hatást ki sem viva. —

Hogy egy nemzetnek az irodalom nem mellékes érdeke, tán luxus eik-ke; hanem mindennapi kenyere, éltető eleme legyen: nem kis körű, nem általános hatású, szétágazónak; hanem a nemzet minden rétegét érdeklőnek, a nemzet szellemi fájának gyökeréből, tövéből sarjadottnak s központosítva egyöntetűleg működőnek, határozott irányúnak kell lenni.

Ez pedig csak akkor érhető el, ha módja, iránya, célja; ezek szabályai, medre is határozott. Ez nem volt meg Révayig a nyelvben, Kazinczyig a széptanban, Kisfaludy Károlyig a művészetben. A határozott cél, irány megállapítását, ama szabályok öntudatos uralomra jutását idézé vala elő Kisfaludy Károly, ő hívá elő a valódi új kort, habár az előzők vállaira álltan. — Meltán nevezhetjük őt az ujkor, ha nem is egyedüli megalkotójának, meg indítójának, de mintegy annak határozott időpontja s egyéne megjelelőjének személyesítve, tropice; vagy mint Dr. Toldy mondja: az új iskola második statorának. Ezt pedig különösen azon műfaj kiváló művelése által érdemli meg, melyben ő előzőitől eltérőleg érzések s eszmék helyett emberek s korokat hozott szőnyegre; továbbá, hogy kijelölte határozottan a magyar költőknek a történet s az élet gazdag forrását, a nemzeti alapot; ugyszinte az ideal alkalmazásában az alkalom, korszerűség és szükség szem előtt tartását; végre hogy kijelelte a

nagyobb hatással működhetés utját az elszigetelten, kiskörben működő erőknél a fővárosba maga körül összepontosítás által önmagát bírálva és bíráltatva tökéletesítő iránynyal.

Feladatomon kívül esik Kisfaludy Károlynak egész költői lelkét előállító minden művét boncolnom az eddig mondottak igazolására; de még az imént jelzett, irányát feltüntető drámai működését sem használhatom itt föl, költői világának megismertetésére: lássuk tehát — feladatomhoz hiven — ez utóbbiakból azt az egyet, melyet mások, de még maga is, — leghűbb kifejezőjének, nagysága tetőzetének ismert el; lássuk Irénjét.

Ebben a művében mutatta ki a nyelvvel, verseléssel, a történet és egyéb e művészet körébe vágó tanulmányaival, ember s világismeretével való művészileg élni tudását. A mint maga mondja Gaalhoz irt levelében: itt mutatta ki a tárgyválasztásban is legnagyobb művészi érzékét, de meg a történet fölfogásában is shakespear-i magas álláspontra emelkedését; itt látott először világosan a művészi és poésis országában; itt hagyta el az ösztön által való vezéreltetését s kezdett korektebb lenni; itt tünt ki, hogy addigi zivataros sorsa csak lesodorta előtte a szívek födelét, melynek belseje a nélkül örökké eltakarva maradt volna előtte; miért is sokat tart e darabjára.

Ez mutatja nemcsak mekkora voltát Kisfaludynak; hanem mivel a művészet utjára való térésének kezdő pontja ez, tehát azt is, hogy ő lett volna színirodalmunk Shakespearje, legmunkásabb, legszerencsésebb, legremekebb dráma írónk, legjelesebb, legtapasztaltabb, leggyakorlottabb műbírálónk főleg e téren, ha azon korban nem lesz drága tapasztalatainak még drágább áldozata, midőn teljesen kiképzett nagy tehetségétől a legérettebb gyümölcsöket lehetne vala várni. De lássuk hát ezen művét, mely csak ajánlólevél vala új pályája kezdetén, mely csak körme az oroszlánnak, lássuk milyenné lett volna az oroszlan, nézzük a ténybeli adatokat.

K. K. 1820-ban fejezte be ezen művét Gaalhoz irt levele szerint. — Az önmaga által kijelölt térről, a történelemből vette tárgyát. — Azt azonban nem tudom kimutatni mennyiben élt tárgyának fölfogása s megalkotásában a költői szabadsággal a történeti valóság rovására, noha nem egy nagyobb történeti művet lapoztam át ennek megtudásáért, mert nagyon érdekesnek tartom tudni az ilyet. — Sehohsem találtam Mohamed személye s Konstantinápoly bevételén kívül a történelemmel egyezőnek. — De a cselekvés folyamának is csak egy vékony szálát leltem: ugyanis Mohamed a keresztény vallást türte, nem üldözte, — politikai okokból. Irénjének tárgya pedig: Irene görög keresztény vezér lánya szülőföldje szülővárosának földülője Mohamed szultán nejévé lesz, hogy hazája s a kereszténységre jobb csillagot tüntessen fel benne. —

Rövid tartalma ez: Mohamed XI. Constantin vitézsége dacára beveszi, feldulja Konstantinápolyt s foglyul ejti Irenét Agenor görög vitéz lányát, Leo görög ifju jegyesét, s „szerelméért vért özönlő karja lankadva ölelésére vá-

gyik“. Mig Hali nagyvezér, titokban keresztény, Irenét „a könnyes szemekkel rátekintő, sebes keblekkel hozzásohajtó keresztény világ gyámangyalává lenni Mohamed hölgyévé, proféta kedveltjévé“ levés által rábirta vala, Zagán basa a dicsőség véradójául ezen hármat kívánja a sereggel elsöpörni. Irené, bár nem volt választása sirokon épült szerencséje, érzi, hogy bűnös ; de mivel a bus áldozót az ég sem kárhoztatja, oda engedi magát Mohamednek, a ki inkább boldog, mint halhatatlan lesz, ha Iréne nyujthatja nekia boldogságot. Ezt, hogy elérje, Iréne vágya kielégítésére ezután a jóság fegyverét használja azon város és ország lakói iránt, kik közt Iréne égi kelleme kifejlett, hogy érezzék azok is urok szerelmét ; — minden országlási gondját Halira bizza“. — Zagán ez alatt minden követ megmozdit Mohamed orvoslására, Hali buktatására, Irenét Mohamedtől elszakításra s ha kell, mindannyinak a tábor zendülése által véget vetni. — Először Fatime török lány szépsége által akarja elvonni Irenétől, de ezt Mohamed megvetéssel, elutasítással hatástalanná teszi ; sőt, ezután csak nagyobb szenvedélyre gyul Ireneért.

Mohamed gyűlést hirdet, a melyen a basáknak tudtára adja tervét, főleg Iréne nőül vételét. Zagán minden összeütközésre felkészülve jelenik meg : leleplezi Halit, mint Mohamed mellett árulóként működőt ; s fölvezetteti Agenort és Leot, mint a kik Mohamedet valának felbőszítendők Iréne ellen, vagy mindkettőt lába alul elteendőkre végre maga is a törvény s sereg nevében támadólag lép fel Mohamed ellen. — De sem Zagán fenyegetése, ostromlása, sem Telegdi által magyarok elleni harcra fölhívása nem tántoritja meg. Csak midőn azt hallja Mohamed Iréne szerelem nyilatkozata után rövid vártatra, hogy az áldozatból történt: dől el a válság, Iréne bukása, — a török sereg győzelme: Irenét ő is föláldozva önkardjával indul szerelme előtti útján keresztény vérből vér tengert csinálni, a sereg óhajtását kielégíteni. — Így fejlik ki iszonyu lelkiharcok közt, tragikai hatással a cselekvény. — Ez rövid tartalma. — Látjuk ebből, hogy az alapeszme : Iréne föláldozása hazája s a kereszténységért, erkölcs-erényért.

Szorosan tehát nem is tarthatjuk, történeti tárgyunk inkább képzeletből vettnek történeti háttérrel. — Épen azért érdemli meg figyelmünket a részletesebb elemzése, hogy lássuk miben van K. K. költői ere, hogy tudott csekély történeti anyagból is ily nagyszerű conceptioju s compositioju szerves művet előteremteni öntudatos alkotás útján.

Tragicuma. Fölfogása.

Irene a legszebb s legeszményibb lány Mohamed foglya lett. E helyzetben vagy Mohamed kéjhölgyévé kell lennie, vagy halál vár rá. Szomorú de nem tragikai helyzet. De tragikaivá tette K. K. azáltal, hogy Irenének hivatásává, sőt végzetévé tette azon feladatot, mely szerint ő népe s hitsorsosai ügyet jóra fordításáért küzdjön : Mohamed népe és államrendje keresztény

szellemü- s indulatuvá változtatás által. Ez oly általános erkölcsi törvény, világrend, melynek görög s keresztény szempontból hódolni kell, különben bünbe esik. Ugy de fegyvere : nőisége, női erénye. Ennek a föláldozása által érhető el az Pedig ez meggyőződése szerént szinte oly parancsolólag kívánja a tiszteletet, megsértése egyéni szempontból szinte oly bün, mint amaz. — Itt tehát az egyéni, természeti törvény, s az általános, erkölcsi törvény, a világrend, melynek mindegyike föltétlen engedelmességet kíván, vannak ellenmondásba ugy össze szöve, hogy az egyiket betöltve a másikat sérti meg, egyik árán lehető a másik, tehát megoldhatatlanul. E közé állítja K. K. Irenét — mint egy ókori felfogás szerint, mint olyat, a kire isten akaratából van mérve az a sors, hogy a még nem eleget bünhődött nemzetéért bünhődnie kellett; mely isteni akarat szinte egyik jogosult eleme a világrendnek s így a bünhődés alól kimenekülni akarás nem egyéb, mint az ellen való fellázadás: a legnagyobb bün. Azonban a keresztény tragikai felfogással kibékítve mintegy a classicait, szabad akarattal állítja e két ellenmodás közé Irenét K. K. a mennyiben azt a sorsot, végzetet akárhányszor kikerülhette volna, de nemcsak hogy ezt nem tevé, hanem e két erkölcsi törvényt mérlegeltetve s jogosultságukat elismertetve, a betöltésnél emelkedettebb álláspontbeli elvből, szükségből az általános erkölcsi törvénynek meghódolva, a természeti törvényt szabad akarattal áldozza fel s törli meg a nagyobb jóért, a kereszténységért a kisebbet, önmagát adva oda. Ez által, hogy nem nemtelen indokból tevé ezt, nem érzéki szenvedélyből; egy hatalmasabb szükségtől üzetve követte el ezen erkölcs-tanilag nem helyeselhető, de a művészet örökké classicus példái szerint aesthetikailag helyeselhető bünét; egyáltalán mivel a páthossá vált akarat a nagy cél elérésére azt az eszközt szokta megragadni, a mi hatalmában van, ha gonosz is: menthető s így részvételtő Iréne tragikuma, ártatlan bünössége. A mennyiben oly nagyszerű meszszeható a cél s oly nagy ellentét van az ő gyöngéd női ereje s a leküzdendő hatalom közt, hogy nyilván erejét fölülmúlnak kell hinni: félelmes; de meg gondolva, hogy a nőiségnek a történet tanúsága szerént közvetve bár lehető ily nagy munkák: fönséges a tragikum; s midőn oly pathossá vált akarattal küzd érte a hős: emelő. Hogy így kívülről rá támadó sorsa által kényszerítve, mint a gyújtó pont, hol legjobban tüzel, hol legragyogóbban süt a nap, ott hagy foltot; hol legdicsőbbnek mutatá magát; abban van árnyoldala, amitől megakarja óvni hona lányait, — a török rabszolgaságtól, — abba veti magát; s hogy tragikus helyzetében sokáig kell maradni, sokáig kelle várni, míg ezen félelemköltő helyzete fordulatot vesz, sokáig tart a két erkölcsi elv kölcsönhatásának egymásután való hullámozása, míg egy véletlen szellő — Mohamed föltanusága — nem sietteté a kisebbet, hogy a nagyobbbal össze csapódjék szikrát villámot szórva, Irenét a megzavart összhang helyreállításáért testileg a más megoldás lehetetlenségének kellő következményképen lesujtsa, bár hős lelkéért emberés isten által dicsőítve: a legmagasabb legtisztább alkotásu tragikumot szülte és a legfönségesebb, a leg emelőbb

hatást keltette. Ártatlan bűnösségben, bűnös ártatlanságban, az egyéninek az általános ellen föllázadása, küzdelme s testi bukása, a tragikai helyes felfogás örök törvénye szerént van megalkotva. — Az indulatokat, jellemeket okszerű fejlődésükben az akarat elhatározásaira döntőleg hatóvá, a cselekvés mozgatójává tévése által, s a tetteket, akárki által ébresztvék a külvilág tükreként megjelenítése által teljesen drámaivá tévé.

Az eseményeket pedig a benne teremtvé akaró s cselekvő szellemü, határozott célra jellemhűen törekvő személyeknek kérlelhetlen következetessége teljes feltüntetésével, benne végig vonulásával tette drámaivá.

Jellemei.

Ezek minden kellékei: az egység, valószínűség, fontosság és nagyság, a cselekvény haladása, a jellemek tragikailag erős mozgása, a hatások növekvő emelkedésben a legmagasabb mértékig művészileg érvényesülnek benne bel és kül alakot illetőleg.

A cselekvényt és jellemeket a köztök levő szoros viszony miatt párhuzamosan tüntetem fel:

Lássuk annak egységét és ezek alakjait.

A költő eszméje tragikuma oly szerves egészet képez, hogy annak minden mozzanata, mint ok és okozat viszonyul egymáshoz, mindent átkarol és egybe fűz. — A jellemek kivétel nélkül ez eszme keresztülvitelére szolgálnak akár a hős érdekében, akár az ellen munkálkodjanak kiegészítői a tragikus életfolyamnak, s tényezői a tragikum vég hatásának.

Eszméjének igazi hordozójává tévé tárgyát, uralkodott felette, oly álláspontra állt, melyről az eseményeket és jellemeket, a drámai ideálhoz mérhető és alakíthatja vala. — Meg felel a költői mű idealizáló kellékének, a mennyiben minden izében a cselekvénynek érezteti uralmát a tragikai eszme és azt, ami következik az előzmény eredménye gyanánt tünteti fel, még az oly részleteket is, melyek a nézőre váratlanok a fejlemények által mint szükségesekeket vagy valószínűkeket magyarázza.

Az igaz, hogy Abdul véletlenül bukkanik Leo és Agenorra, de a körülményekből megfejtethető esetlegek a jellemszerűség hátránya nélkül alkalmazhatók, mi által hosszas magyarázata kikerültek. — Csak a középpontból van kizárva a véletlen, a kerületből nem: úgy hogy a cselekvény haladását előmozdítania szabad, de arra elhatározólag befolyni nem.

Egyébiránt annyira indokol K. K. hogy még a mellék személyek sorsára is ki terjed, ahol rationabilis indokra nem is volna szükség, legfőllebb ideálizálónak van helye. — Ezen tartalmi egység határozott kezdetben, melyből a fejlemények érthetően indulnak ki, az előkészítő okokat, az ellenhatást, sőt a tényleges összeütközést nagyjában fel tüntetvén; továbbá oly középben, melyben a személyek célra törekvő cselekvése küzdelme egész hatással érvényesíti magát; végre oly véggel, melyben kellő megoldás, a hős teljes bukása pe-

reg le, nyilatkozik teljesen. — E főmozzanatok úgy vannak összekötve melléleteikkel, hogy az indokok világosak; a jellemek a tényekkel összehangzásban, a tragikai világ tiszta megismerését eszközlik. Még a hely és időegység is meg van, ami csak az összehatást fokozza. — De ezen egység legkitünőbb oldala abban van, hogy az egész tragikum minden mozzanata Irene köré, — mint középpontköré sorakozván szerves egységet képez. — Mindamellett a fő és mellékszemélyek és ezeknek hatásköre is világosan meghatározvák és azon célhoz alkalmazvák, melyet a költő eszméje magában hord vala. — Tudja K.K. hogy az egység nem abban van, hogy az egész csakis a főszemély körül csoportosuljon, csak az legyen önálló; a többi pedig halvány, könnyen elmosódó körvonalu jellemmel és érdeket nem költő törpe hatáskörrel birva csakis a főhős satallessei; de azt is tudja, hogy ezek az uralkodó pathos külön, külön képviselői sem lehetnek, mely a hatás megoszlatását szülné: azért valamint nem koncentrálja a főhősben az egy cél felé irányzott törekvés daczára sem a különféle vonásokat, hogy eposi jellemmé ne válják; úgy az egyoldalúság elkerüléséért sem szórja szét a hősökben jellemalakokban a sokoldalúságot, különféle vonásokat, hogy jellemgyengéséget ne tüntessen fel legalább a főbb alakokban. — Épen a legtapintatosabban van megalkotva: minden egyhangúság, egyoldalúság s jellemgyengéség, legalább a főhősöknél ki van kerülve.

Határozottan megfelelnek a modern dráma azon kellékének, hogy tört vonalokban, látszólagos ellentétekben, szelidebb ellenképekben, de nem ellenmondásban mozognak.

Egészen valószínűek: majdnem a valószínűség, a költői: történeti valósággal tűnik fel bennük. Olyan emberek mint akár a mindennapi életbeliek. — Egyiktől sem tagadhatjuk meg, hogy jóból és rosszból vegyülvék. — Sem egészen angyaliak, sem egészen ördögiek: kisebb nagyobb mértékben, hol az egyik, hol a másik tulsulyu bennök. — Semmi bizarság sincs bennök. — De nemcsak általános emberi tulajdonaik szerint valószínűek; még nemi különbség, vérmérséklet, nemzeti, vallási és egyéb külső körülmények szerent is rá lehet mindenikre ismerni, milyen ágyból milyen ágyba jutottak időnként. — Nem mondhatjuk róluk, hogy annyira képviselői volnának valamely eszmének és az általános emberi tulajdonoknak, miként azok valódi jelképeknek gondolhatók volnának: ellenkezőleg mindegyik valóságos hús és vér, öntudatos, önmagukért létező, saját céljaik után törekvő egyének. — Valódi drámai jellemek, melyekben legnagyobb rész egy meg testesült akarat, önelhatározás, erkölcsi szabadság, mely még a lesujtó viharok közt is megőrzi függetlenségét, mintegy önálló hatalom. — Csakis a morális, szellemi, érzéki, törvényektől, szóval egyéniségüktől, a világtrendtől és céljuktól függök. — De még ezektől sem annyira, hogy tán azt mondhatnók: a világ hordja a hőöket vagy az árral usznak, mert azon végzetet is ők alkották, az is egyéni, a melytől függenek. — Mindegyike küzd, győz vagy bukik saját tevékenységének vilá-

gában, melyet maga alkotott vala teljhatalma érzetében „itt állok nem tehetek különben“ jelszóval, erélylyel, szenvedélyé nőtt akarattal, pathetikusan. — Mind meganynyi jellem fontos, nagyszerű, emelő részvét keltő, önkénytelen a fönséges jelzőre fakasztó. — Még a szolga félék sem közönségesek azok is figyelemre méltók, mert az egy Fatimet. Abdult, Hassant, Notarost kivéve az emberiség magasztos érdekei, érzelmei, eszmóinek képviselői. — Még talán ideálizálva, a főbbek érdekeinek előmozdítájaként tekintve, ezek és menthetők. A legnagyobb kifogás alá Agenor jelleme eshetnék, a mennyiben azon bizonytalanság, hogy lánya a talált helyzetben lehet legvégsőbb fájdalommal gyötörték, mégis, midőn bizonyossá lett lánya sorsa előtte, mielőtt annak okát tudta volna nem törött meg szive lelke, amint pedig lélektanilag várható lett volna. — Ezen kívül a főhős Irene eshetik azon kifogás alá, hogy ő eleinte inkább negatív működő jellemű, mint aktív sőt többet mondva egészen passzív viseli magát és bizonyos szellemi korlátoltságot mutat fel, midőn Halinak kell életcélját kitűznie. — Egyébiránt nemcsak azért menhető ez, mert nő a főhős, hanem mivel nem jellemtragédia, inkább helyzettragédia, melyben az erkölcsi összeütközésnél, helyzetek szoktak előtérbe lépni, azok viszik a hőseket, jobbadán ezek befolyása alatt születik meg jellemük. — Igaz, hogy elvek közt kell választania, de azért mégsem mondhatjuk elvtragédiának, miután ezen elveken csak azért fordul meg a tragikum, mert a helyzete követelte tőle.

Compositioja. Belalakja.

Megfelel az aesthetika azon törvényének, mely egységet kíván, mert a tragediában előfordulható legerősebb jeleneteknek megfelelőleg, ezeknek nem nagy száma miatt a cselekvők száma is kevés; sőt itt is egy a főhős, a központ, mely körül a nagyobb kisebb személyek csoportosulnak és mely körül a nézők érdekeltsége is összepontosul. — A modern dráma azon köztetszés szülte kellékének is megfelel, mely a bonyodalmas szerkezetet ajánlja, mely itt váratlanul, de mégis egymásból folyónak tünteti fel a cselekvényt, a horatiusi célra siet elvének hódolólag, következetesen, szüntelen a legfőbb célra: a vég hatás teljességére irányulva. — A conceptióban adott alakok az ott kitűzött mozgási törvényük szerint a főhőst bukásához viszik; minden egyes lépésükkel genialis áttekintést tüntetve fel — még is rövid és legcsatlánabb véget érve győznek az ellen hősek, bár meglepő áldozatokkal, vakító vonásokkal; a kellő huzások, a személyek cselekvényükkel — mindenkor kellő időben szövődnek be a válságig; — végre logikai szükségességgel siettetvén a kifejeletet, annál meglepőbb a dráma befejezése. — Az építőművészet legarányosabb törvénye szerint ő is 5 felvonásra osztotta, melyek mindegyike, mint egy egész, teljes, amennyiben határozott tartalma van, az egész fejleménynek sarkpontjait képező mozzanatoknál végződnek, melyek egy következő új hatalmas mozzanatra nyitnak kilátást, míg a katasztrófai kép egész nagyságában ki nem bontakozik.

Az első felvonás magában foglalja a cselekvény kezdetét az expositiót, mely világos áttekintést nyújt a helyzetről, a személyekről, a törekvésekről, a korról népről és általában mindarról, mi a nézőket a kellő drámai hangulatba emeli s egyszersmind az első szálairól a cselekvésnek, melyekből a pathos tevékenysége érthető lesz. — Föllépnek a küzdő erkölcsi jogok képviselői, a harcot összeütközést előkészítik, kitörésre, válságra világot, fényt vetve sejtetik a következményt. — Nagyobbára cselekvényben nem elbeszélésben. Ámbár, ha valahol, hát itt van egy kis eposi rész, ami egyébiránt nehezen mellőzhető is. De még ez is drámai momentumként hat. Szóval az első felvonás az expositio végén ama meglepő mozzanat által fokoztatik a figyelem és ébresztetik várakozás, melyből az ember habár homályosan következtetni tudja a lehető eseményeket. —

A második felvonásban a dolgok erősebben bonyolódnak s a tragikai összeütközés élesebben tör elő.

A harmadik felvonásban a küzdelmek elérik a legfelső pontot s az összeütközésből a válság fejlődik ki. — Itt emelkedik az ellenhősök pathosa legmagasabb fokra. A fő hős sorsa még nem jutott a teljes fordulathoz; sőt a győzelem reménye mérsékli a nézők félelmét: de a tragikum minden tényezője oly hatalmas mozgásban van, hogy innen túl a döntő fordulathoz csak egy lépés vezet.

A negyedik felvonás a sorsfordulatot tartalmazza. Az erőszakos küzdelmekben megérett változás tényleges bekövetkezése. — A hős tarthatatlan szenvedélye s az ellenjátzóké erélye is készíti elő a biztos veszedelmet, mely már most félelmes nagyságban bevégzett tényként áll előttünk: — a teljes bukás beállása már most csak idő kérdés.

Az ötödik felvonásban jön a katastropha, melylyel a tragédia befejeztetik. — A gyümölcs megérett, le kell hullania. Kissé rohamosan következik ugyan, de az ellenfelek jelleméből megérthetően. — Még a vég előtt egy néhány hatályos mozzanat által ragadtatunk meg a félelem s szánakozás által teljesen elfoglalt kedélyünkben egy pillanatra fölviláglik azon lehetőség sejtelme, hogy még Mohamed inkább föláldoz mindent, mint őt; de mégis csak eljő a megoldás, melynek tragikai hatása indulataink hullámozása által lőn tökéletes.

Ugyan itt az alapeszme kivihetlenségével párhuzamban jobb lett volna a lelki halál, megtörés által bünhődni. Annál inkább is, mivel küzdelme látszólagos győzelmet ígért. Ha a kitört sujtó villám csak a szivben büntette volna a hőst, azon keserű öntudat, hogy nyeresége önmagának megrablásánál kisebb: a néző azzal a gondolattal hagyja el: hisz él még; kivivhatja célját, ha elzajlanak a viharok. — Ez annál is szükségesebb lett volna, mert a megsértett eszme, ha valósul is, győz is, a minek a kereszténység felfogása szerint okvetetlen be kellene állni. Noha mivel éppen olyan ujjal lépett szembe, mint a milyen a hős eszméje volt, még

sok előkészület kell vala hozzá, hogy valaha valósulhasson. — Ha ennek előmozdítására, eszközlésére még hőszüktől életben maradása folytán reménylhetünk; a tragikai igazság még hathatósabbán fog ki elégíteni bennünket, míg így érzünk bizonyos hiányt az igazság mérlegénél. — Azért a testi bukás is igazolva van a tragikai jellemben, mely elszakasztja magát nemzetétől az általánostól, belenyul a világ folyásába s oly szerepet vállal magára, melyet diadalmasan keresztül vinni törékeny, gyarló embernek nem adatott.

Ügyesen alkalmaz epizodokat is, amelyek a cselekvény tovább vitelére nem szolgálnak ugyan, de az egész képet kiegészítik, vagy contrast által még inkább ki emelik, a hatást fokozzák. — Az a baj, hogy néha hosszú és nem a főcselekvény nyugpontjánál alkalmazott mindig. — Az ünnepélyes komoly hangulat meg van benne; mindvégig érezteti a cselekvők fölött lebegő sötét borut, mely a sujtó villámot magában hordja. — Sőt baj is, hogy az tulságos, mert Ireneben ez a komolyság majdnem betegesbágyadtság. — Akarata, erélye van ugyan, de nem olyan, hogy a legerősebb gátat összetörhetőnek tarthatná az ember: a szellemi erő tudata, bizonyos önhittség hiányzik oly fokban belőle, mely nagy küzdelmek viharát sürgetné. — Továbbá még valamely humoros mellékszemény sem enyhíti komoly hangulatát, mely egy-egy sugárfényt lövelne az aggasztó helyzetre, enyhítve hatólag a küzdelmek érdekébe vont nézők kedélyére — Fatime s Zulima bár szép ellenképei Irenenek, igazi eszmény képei a drámaítlan jellemnek, még is kevés a derűtség bennük, nem természetes a sorsukban való megnyugvás: erőltetett. Így derűtségük is nyomasztó, borus; tragikus hangulatot igen, de vigat nem idéznek elő.

A cselekvény való színüség, a költői igazság, egyetemesen érthető tartalom szépen kiviláglik belőle, mi a helyes conceptiot, a szigoru motiválást bizonyítja. Sem hely, sem nemzetiség, sem kor, sem vallás tekintetében nem kételkedünk. Még az álmot, sejtelmet is ott használja, hol az a természetesen is érthető indokokat erősíti, a drámai személyek kedély állapotának értelmezésére szolgál. —

A cselekvény fontossága s nagysága kétségbevonhatatlan.

A személyek jellemek sehol sem kisszerűek: erős szenvedélyűek kivált a támadott félen.

Az összeütközésben a pathossá magasult akarata teljes energiája nyilatkozik. A küzdelem oly eszméért foly, melyre a hőszüktől életüket teszik. Miből önkényt következik, hogy a tragikai hangulatba jutott nézők egészen a fönségesen zajló hatásai alatt állván, a jellemek s a cselekvény fontosságát és nagyságát érzik és értik. Már magánál a tárgyánál fogva is, mely a történetből van véve nagy és fontos; s ami fő oly esemény, mely a világ élet körében érvényesíté magát, melyben legjobban kitünék, mint testesül meg az egyénben

a haladó világ szellem ; még a bukó hősök is csak e szellem örök győzelmeinek lévén tényezői, kétsegtelen, hogy legmaradandóbb hatásu tárgy.

Megvan a nagyság és fontosság azon kellékei is, hogy a cselekvény s jellemei kellő arányban vannak ; továbbá, hogy a személyek különösen a hő s jelentékenyebb mellékszemélyek képesek belső életüket nemcsak tettben : szóban is hatályosan kifejezni. Csak a főhős Irene s Hássán mutat némi szellemi korlátoltságot a többiekkel szemben. Különösen megfelelt a nagyság és fontosság kellékének K. K. az által, hogy oly alapot, tárgyat választott, melyben az öntudatos kifejezett szellemi élet megléte miatt ama tökélyekkel a valószínűség megsértése nélkül ruházhatta fel a jellemeit.

A cselekvény haladása olyan, hogy a jellemei tragikai mozgásánál fogva a hatások folyton növekedők.

K. K.-nál mint valódi drámaköltőnél a jellemképek a sors föltételeiként indultak ki : az adott anyagból a tényekben nyilvánuló erkölcsi vonást megfigyelve tette jellemképei alapjává, melyből fejlődhet ki aztán az egész jellemkép sajátosságosan s következetesen. De azért nem áldozza föl a cselekvényt a jellemért : sőt ezt a kidomborodó, valósággal erős mozgásban haladó cselekvényben tünteté föl. Nem a cselekvény van a jellem kedvéért, sem megfordítva, hanem egymást fölcsereélve merülnek fel. Mondhatjuk a tett, a cselekvény a sarkpont, a melyen a jellem megfordul Tudja K. K., ha nincs cselekvés, nincs tragikai hatás, mely csak helyzetekre, küzdésre, sorsváltásra, vagyis oly dolgokra alapitható, melyekben a drámaiság alapföltétele, az elhatározott akarat, a mozgásba hozott tett erő nyilvánul Mivel tudja, hogy a hő pathosának az ellenálló gátok ereje képezi próbakövét ; következetes, a cél tudatától áthatott jelleménél fogva annál hevesebben ütközik össze, minél da cosabb a legyőzendő ellen. Tehát azon személyek, kik az ellen szerepét játsszák, kik a megsértett elvet képviselik, már a tragikai felfogásban jelentékeny hatáskört nyertek : jellemük, cselekvésük, sorsukra sulyt fektet, annélkül, hogy kettősé válnék a cselekvény. A jellemei mindinkább concentrálódnak. A cselekvényt keskenyebb mederben, de annál nagyobb erővel hajtják tovább.

Eszközölve van ezen hatás az által, hogy minden újabb mozzanat nemcsak az által, hogy az előbbinek eredménye, hanem egy újabb, elhatározóbbnak előkészítője is, úgy hogy a kifejelet a hatás legfelső fokán a tettkört befejezi. — A tragikai cselekvényről Aristoteles értelmében nem elbeszélés, hanem közvetlen szemlélet által értesülünk, legalább a jelentékeny a tragikai hatást érdeklő és fokozó mozzanatokról. — Az egy Geront és Hali haláláról értesülünk csak szóval, melyek egyidejüleg történtek másokkal, de meg a tömörítés kívánta az egyszerűsítést kivált a közép és kifejeletnél. — De nagyon jól : röviden beszélteti el, csak az jön a nézők tudtára, amiben a tragikai hatás fő ereje van. — Szóval hangulata művének befejezésekor végtelen magasatos, az isteni igazságosság utóhangja. — A hőse által megvívott álláspont jogosultságát éreznie kelle ellenfelének is, de saját érdekük mély megsértése miatt

elhullani engedik, sőt maga üti keblébe a tört az ellenhős, kegyetlenül, szeliden hagyja lerogygni. Am de emelt szívvel könnyes szemmel tekint rá, úgy hogy azt mondhatjuk: „Hiszen az ember elveszett; de zászlója az emberiség fölött lebeg, erkölcsi szabadsága megőrzése által megnyerte a csatát.”

Bocsánata a büntetéssel együtt járt.

A jelenetek vagyis új személyek fellépésének beosztása is helyes, amennyiben minden fellépő személynek a cselekvénybe nyuló natározott célja van vagyis indokolt a meg jelenésük s mindegyik egy kis egésznek képez.

Nagyon helyes, hogy a gyűlésben fellépő tömegben nem léptet fel ujjakat csak a motivált szerepűeket, s azon tétlen személyek nem soká vannak a színpadon. A jelenetek folytonosak . . Terjedelme miatt is mindenkor szinzerű, mert a legarányosabb, szabatosabb; semmivel sem több, sem kevesebb.

K ü l a l a k j a.

A belső technicával szorosan összefüggőleg alkalmazza a dialogot és monologot. — Mindenütt szükséges tényezői a drámai elemeknek: a jellemeket s helyzetöket megvilágító. — És előnyösen a drámai életre a személyek önmagok festik belsejüket. — Elevenség, elmésség, hatályosság szemlélhetőség kellékei váltakozknak benne: valódi szellemi fegyvere a küzdő jellemekeknek. — A cselekvény gyors fejlődését sietteti, mindenütt hű kísérője a cselekvénynek, ismérve a jellemekeknek a pathos életteljes nyilatkozata, a kedélyből kiható és erre visszaható lélekmozgalmakat egész hatályossággal fejezi ki. — Beszélgetés is fordul elő t. i. több személy közt, mely szinte majd kellemes, majd fönséges hangulatba hozó. — A monolog mindig oly pillanatban lép föl, mikor a cselekvés visszahat a kedélyre vagy ennek erős hullámozásban vágy, elhatározás veti föl magát s a jellem önmagával küzdve belső harc phasisaiban jelenik meg.

Igazán csak akkor fordul elő, mikora jellem, kedély összpontasítása valamely jelentékeny mozzanat előtt vagy után szükséges, midőn a cselekvény folyamata kívánja, hogy a nézők a személy lelkébe mélyebb pillantást vessenek. — Ekkor aztán hatásosak is egyuttal, mert a tragikai személy egész szenvedélyét, pathosának erejét önti a szóba s lelke mélységét tárja ki általa; sohasem üres vagy a személy céltalan és fárasztó tépelődése, érzelgő ömlengése.

Olyan jellemző, hogy a szó, a cselekvény soha sincs ellenmondásban a személye jellemével. — A nyelv jellemzetessége mindig hű tükre a belsőnek kivált hangulatban; e mellett emelkedett, szó pompa nélkül. — Lyrai részek is vannak benne. Nem kirivó, nem uralkodó, nem külről rá erőszakolt; belülről kifelé ható, csak mint az akaratot elhatározásra bíró indulat, szenvedély, kedély állapot cselekvés kezdetén állása képen jelenik meg; sőt néha mint tiszta alanyi hangulat, mely a tragediában mint sötét boru lebeg a cselekvés mozzanatai fölött, amely egyszersmind a jellemeket s helyzeteket ismertető.

Pathosa rövid sententiosus néha lélekbe fojtott szenvedélyes hangban nyilatkozik. — Leirást is alkalmaz, de nem széleset: rövidet, élelet és csak a lelki élettel összefüggő hatásu mozzanatokkor.

A nyelv jellemzetes, fönséges, hathatós, festői.

Az indulatok hullámzásának megfelelő fordulatokban, merész, új, képletes, elmés, csattanó metaphorákkal, hasonlatokban, paradoxonokban, ellentétekben gazdag.

Jambusait hosszabb vagy rövidebb soraival a haladást visszatükrözőleg tudja alkalmazni, habár nem oly gyakran tiszták mint tökéletlennek. — Erőt, nemességet, édességet, méltóságot, emelkedettséget, fejeznek ki dictioni mindig.

Idézeteket részben a helyszüke miatt nem hozok föl.

Hiszen kikellene akkor irnom: az első fölvonásból Agenor helyzet, jellem festő, igazán tragikai hangulatba hozó elmés, paradoxonokban gazdag monologját és szemléltető tárgyszerint festő elbeszélését; Leo fönséges, magasztos pathetikus kitöréseit; Zagán s Irene két ellentétet élesen kibélyegző, lélektanilag hű nyilatkozatait; nem különben Hali s Mohamed lelkeiket szinte ellentétesen szembe állító szavait; vagy a második fölvonásból Irene s Zulima Fatime lyrai ömléngéseit; a harmadikból Leo s Agenor Zagán s Mohamed érdekfeszítő beszélgetéseit a gyűlésben; végül Irene s Mohamed szivet lelket megragadó monologját stb. De ezt mind olvasni kell az egészszel összefüggésben, hogy teljes hatását élvezhessük.

A mi hiányai vannak azokat közben, közben úgy is fölemlítém, itt tehát nem ismétlem. Csak azt, hogy a fölfogás nem egészen tiszta.

Nem tudjuk valjon ellenhőse Mohamed volt e, vagy a török sereg.

Ha Mohamed, akkor nincs elég küzdelem benne; ha a törökség, akkor meg csak részvétet keltő a hős, de nem félelmes is a küzdelem a menyinyiban ereje aránytalan lévén ellen fele megrendítésére, biztosnak hiszszük az első fölvonásban bukását.

A legnagyobb baja a nő főhős választása. Hálátlansága kiderült, mert eszméjével együtt kellett buknia; a nélkül hogy vagy életében állandó váltózást idézett volna elő ellenfelében, vagy halála után biztosítékot hagyott volna hátra arra; hogy reménylhattük volna azt: így a teljes kielégítés elmaradt.

Itt is bebizonyult, hogy a conceptio a legnehezebb még a valódi költő lelkeknél is.

Hogy nyelvezete illetőleg szavai néhutt megakasztanak bennünket, az részben korának hibái, mikor még magának kellett tragikus nyelvezetet teremteni.

Innen van, hogy sok szava ma már, vagy épen nem, vagy a nem az általa vett értelemben használtatik; — szokatlan, majdnem érthetetlen. Az a

szerencse, hogy az oly kevés helyütt fordul elő, és csak a figyelmes olvasónak tűnik föl s hogy ebben is egyezik minden nagy íróval.

Ez a néhány hibát leszámítva még is jól alkotott valódi classicus tragedia az: mindenkor nemes gyöngye marad nem csak Kisfaludy Károlynak, hanem egész irodalmunknak. Én sokkal tökéletesebbnek tartom Bánk bánál, általában véve nem részleteiben. Csak csodálnunk kell, hogy a színpadról le-szorult s jobban nem méltányolja a közönség az érdeklődést oly igen fölhevítő művet. Igaz, hogy, mint minden művészi mű csak többszöri átolvasás áttanulmányozás által nyújt igazi élvezetet főleg a művészet titkaiba avatatlanabbnak.

Olvassátok, nézzétek meg tehát, hogy megértve élvezhessétek.

Toppler István.

II.

Jelentés az 1874|₅ tanévről.

A lefolyt tanévben a tanulók beiratása szabályszerűen sept. 29—30, okt. 1. 2. 3-án történt, ugyane napokon tartattak meg a felvételi, javítási és pót-vizsgálatok is. —

A rendes előadások október hó 5-én kezdődtek.

A lefolyt tanévben változás csak annyiban történt, hogy a francia nyelv oktatásával Leupin János nyelvtanító bízott meg az 1-ső osztályban. Május hó végén Toppler István h. tanár megbetegedvén, helyettesítésére jelentést tevő, megadott felhatalmazás folytán Kussák József tanárjelölt urat hívta meg, ki összes tanóráiban helyettesíté őt. —

Jelentést tevő Ő Csász. és apost. kir. Felsége 1875 évi april hó 20-án kelt 10.025 sz. legfelsőbb elhatározásával ugyane tanodához rendes igazgató-nak véglegesen kineveztetett.

A fegyelmi szabályzatok úgy október valamint mártius hó első napjaiban olvastattak fel, a tanuló ifjuság felső és alsó osztályai előtt külön-külön.

A halál angyala ez évben is megkövetelte áldozatát: Hanbauer János VI. o. rdk. tanuló, szépreményekre jogosító ifjú 1875. febr. 1-én tüdővészben meghalt Porai nyugodjanak békében!

A tanodai ifjuság egészségi állapota általában véve teljesen kielégítő volt, mit tantermeink célszerű el-, és berendezése, különösen azonban az egészséges légköri viszonyok, úgy a nyáron által rendelkezésére álló uszodák — nemkülönben a város kies környékében való kirándulások és séták nem csekély mértékben mozdítanak elő.

Azon körülmény, hogy a jövő tanévben mint reméljük a nagy szünidők július és augustus hóra fognak áttétetni, az egészségi állapotra, de különösen a tanulmányi előmenetelre csakis jótékonyan fog hatni.

Az 1-ső osztályba jelentkező tanulók nagyobb száma párhuzamos órák felállítását tette szükségessé a mértani rajzban, ugyanaz történt a 2-ik osztályban a mértani- és szabadkézi rajz óráira vonatkozólag. Fájdalom, hogy a tanári testület teljesen kiegészítve nem lévén a 3-ik osztály — mértani rajzára nézve, tekintve a csekély óra számot is, hasonlóképen nem járhatott el.

Sz. k. Sopron városa köztörvényhatósága ez évben is 1000 o. é. frtot utalványozni kegyes volt, melyek tanszerek, és mértani butorok megszerzésére fordítottak. Ugyanez évben szereztettek be az igazgatói irodába szükséges butorok is.

A tanodai ifjuság erkölcsi viselete általában kielégítő volt és csakis 3 esetben kénytelenítettünk a tanári kar elhatározását igénybe venni.

A különböző felekezetű tanulók vallásuk oktatásában a tanoda helyiségeiben részesítettek; vallásuk gyakorlatait pedig ez évben is úgy mint rendszeren vallásoktatóik vezénylete alatt a szokásos módban és időben végezték.

Tanodánk növendékei június hó 1-én tavaszi ünnepélyt rendeztek, mely Frakno várába való kirándulással kapcsolatos egybe; ez alkalommal az itt elhunyt Hanbauer János tanuló társukról sem felejtkezvén meg, a kegyelet adóját sirja körül róvták le! —

E kirándulás alkalmával megtekintette az összes ifjuság Frakno várának rendszeren szemlélhető nevezetességeit. — Ezúttal köszönetemet fejezem ki a déli vaspálya társaság igazgatóságának azért, hogy ez alkalommal 33% utazási engedményt, valamint a hazajövetelre külön vonatot engedélyezni szives volt, nemkülönben Rösch Frigyes tanár urnak különösen a fraknói s nagymartoni ünnepély rendezése alkalmával tanusított buzgó, fáradhatlan tevékenységeért, mely az ünnepély ezen részének sikerét lényegesen elősegítette.

A tanoda érettebb ifjusága az ünnepélyt a „Király“ című kertben hova sz. k. Sopron városa közönségének nagy része hivatalos volt, a legjobb időjárás által támogatva, jó kedvben, táuccal végezte be.

Tekintetes Hartig Ig. a hirmi cukorgyár társ tulajdonosa f. é. bekövetkezett halála alkalmával fiai Tettes Hartig urak sz. k. Sopron városa polgármesterének, ngos Kurz Endre kir. tanácsosnak a soproni iskolák részére 300 o. é. ft, szabad rendelkezésre adván, polgármester úr ezen összeget a főreáltanoda gyűjteményeihez még szükséges szekrények megrendelésére adni kegyes volt, — miért is ez alkalommal úgy a tisztelt adakozók valamint a polgármester úrnak a tanügy iránti buzgóságukért köszönetemet kifejezni kedves kötelességemnek ismerem.

Sz. k. Sopron városa közönsége megengedni méltóztatott, miszerint a tanoda részéről az ez évi rajzok és a kitűzött rajztanszerek a Budapesten rendezendő augusztus havi kiállításra elküldessenek.

A főreáltanodának az állam általi átvétele Ö Excellentiája Tre-fort Ágoston vallás-közoktatási minister úrnak ez évben kétszeri itt-létele alkalmából történt értekezletek által azon stádiumba lépett, miszerint

sz. k. Sopron város azon feltételnek, hogy a teljes reáltanoda átvétele esetében a minister ur követeléséhez alkalmazottan teljes önálló épületet átadni és évi 8000 ftnyi segílyt az államnak fizetni késznek nyilatkozott; — biztos reményünk van azért miszerint a m. kir. törvényhozó testület az indítványozott átvételt engedélyezni fogja, és tanodánk így már a jövő évben azon consolidált állapotba fog lépni, mely egyedül képes jövőjére nézve, úgy az államnak, valamint a közönségnek és szülőknek azon biztosítékot nyújtani, mely nélkül bármelytanoda fenállása célirányos nem lehet. — Üdvözljük azért Ő Excellentiájának e tekintetben tett ajánlatait — és köszönetet mondunk sz. kir. Sopron városa lelkes közönségének, mely a jó ügy iránti buzgalomában nagyobb kötelezettségek elvállalásától sem riadt vissza.

A reáltanodánk e körülményen kívül még más által is örvedetesen emelkedni fog, ugyanis a nagym. vallás-közoktatási m. kir. Minister ur 1875 ^{9/6} 12383 sz. rendeletével tudatja, miszerint Ő Cs. kir. apostoli Felsége megengedni méltóztatván, miszerint a reáltanodák 8 osztályra bővítessenek, ezek a jövő 1875/6-ik évben 7., az 1876/7-ik évben 8 osztályból állani fognának, és elrendelte egyúttal, hogy a jövő évben a VII. oszt., az 1876/7-ikben a VIII. osztály tanulói érettségi vizsgálatot az átküldött vizsgálati rendszer alapján tenni kötelesek lesznek. Ezen rendelet által végre azon állapotban látjuk reáltanodáinkat lépni, mely azon biztosítékot nyújtja, miszerint növendékeink úgy testi valamint tudományos érettséggel birandnak, tanulmányaiknak a főtanodán való sikeres folytatására. Ha még el érhetjük azon intézkedést, miszerint tanítványaink nemcsak a mű-egyetemre — hanem az orvosi tanulmányok végzésére (melyek mint általánosan el van ismerve, kiválólag inkább a természettudományok alapos ismeretét, mintsem az ó classikusoknak más nyelvre való fordítási és érthetési képességét előismertekül követelik) is képesítetteknek elismertetni fognak -- reáltanodáink sorsa minden eshetőségekkel szemközt is biztosítva lesz.

A jövő évi reáltanoda tanterve az 1875/6 évi átmeneti tervvel együtt VIII. alatt következik.

A nyilv. rendes tanulók évi zárvizsgálatai július 14-én kezdődtek és tartattak bezárólag július utolsójáig, mely nap a zárünnepélyen úgy a bizonyítványok, valamint az értesítők osztáttak ki.

II.

Bericht über das Schuljahr 187⁴/₅

Das Schuljahr begann ordnungsgemäss mit der Einschreibung der Schüler am 29—30 September; am 1. 2. 3. Oktober fanden die Aufnahms-, Corrections und Nachprüfungen statt.

Der ordentliche Schulbesuch nahm mit dem 5. seinen Anfang.

Veränderungen fanden im Lehrkörper in so ferne statt als Hr. Sprachlehrer J. Leupin mit dem Unterrichte der französischen Sprache in der I. Classe betraut wurde. Mit dem Erkranken des bis Ende Juli beurlaubten Hrn. Supplenten Toppler im Anfange des Monates Juni war die schnelle Supplirung für das Fach der Ungarischen Sprache zur Nothwendigkeit, und es wurde an seine Stelle Hr. Josef Kuzsak Lehramtscandidat am Budapester Paedagogium in Folge erhaltener Bevollmächtigung durch Referenten berufen.

Referent wurde durch Seine kais. und apost. kön. Majestät unseren allernädigsten Herrn mit Erlass Z. 10025 de dato 20 April 1875 zum ordentlichen Director dieser Anstalt definitiv ernannt.

Die Disciplinar-Vorschriften wurden mit Beginn des ersten und zweiten Halbjahres den Schülern der oberen und niederen Classen getrennt vorgelesen und erklärt.

Der Gesundheits-Zustand der Schüler war im Allgemeinen ein vollkommen befriedigender, — was der zweckentsprechenden Vertheilung und Einrichtung unserer Hörsäle, den besonders gesunden atmosphärischen Verhältnissen, — so auch den zur Disposition stehenden Schwimmanstalten und der Möglichkeit erhöhlender Ausflüge in die liebliche und besonders gesunde Umgebung der Stadt — zuzuschreiben ist. — Der Umstand, dass wie wir hoffen, schon im nächsten Jahre die Ferien auf die Monate Juli und August verlegt werden, wird jedenfalls sowohl auf die Gesundheitsverhältnisse als auf den Fortschritt im Unterrichte fördernd einwirken da hiedurch das lange sowohl den Körper als den Geist ermüdende Sitzen im Monate Juli aufhören würde.

Der Todesengel forderte auch dies Jahr ein Opfer indem er den zu vielen schönen Hoffnungen berechtigenden ausgezeichneten Schüler der VI. Classe Johann Hanbauer nach einem langwierigen Lungenleiden am 1. Februar 1875 hinweg raffte. Ruhe seiner Asche!

Die grosse Anzahl der für die I-te Classe angemeldeten Schüler machte die Errichtung von Parallelen für das geom. Zeichnen nothwendig, dasselbe geschah in der II. Cl. bezüglich des geom. und Freihand-Zeichnens. Leider dass dies da der Lehrkörper nicht vollständig gewesen, mit der Geometrie in der III. Cl. in Anbetracht der geringen dieser Disciplin gewidmeten wöchentlichen Stunden-Zahl nicht auch ausgeführt werden konnte.

Das löbl. Municipium der kön. Freistadt Oedenburg bewilligte grossmüthig auch dies Jahr die Summe von 1000 fl. ö. W. welche zur Anschaffung von Lehrmittel und Schränken verwendet wurden. Auch die Directions-Canzlei erhielt dies Jahr die nothwendigen Mobilien.

Das sittliche Betragen der Schüler war im Allgemeinen ein ganz befriedigendes, und nur in 3 Fällen war ein besonderes Einschreiten des ganzen Lehrkörpers erforderlich.

Die Schüler der verschiedenen Confessionen genossen den Religions-Unterricht im Schulgebäude, und unterzogen sich in der bisher üblichen Zeit und Weise den religiösen Uebungen unter Leitung ihrer Religions-Lehrer.

Bei Gelegenheit des dies Jahr erfolgten Todes des Compagnon der Zuckerfabrik in Hirm Herrn Ig. Hartig sandten seine Söhne die Herren Hartig an den Herrn kön. Rath. und Bürgermeister Andreas Kurc zur freien Vertheilung für irgend eine der Schulen Oedenburgs die Summe von 300 fl. ö. Wahr. der dieselben zum Zwecke der Anschaffung von Lehrmittelschränken unserer Oberrealschule zuzuwenden so gütig war, — uns daher hiermit der grossherzigen Spender erinnernd, sei sowohl ihnen als dem Hrn. Bürgermeister für die getroffene Verfügung der innigste Dank gesprochen!

Das löbl. Municipium bewilligte die Beschickung der im Monate August stattfindenden Ausstellung von Freihand- und geom. Zeichnen Arbeiten und Lehrmittel. —

Die Schüler unserer Schule veranstalteten am 1-ten Juni l. J. ein Frühlingsfest, welches mit einem Ausfluge nach dem nahe und schön gelegenen Forchtenstein verbunden ward, wobei sie auch ihres obbenannten hier ruhenden gewesenen Mitschülers Johann Hanbauer nicht vergessend, ihm in Begleitung des Lehrkörpers am Grabe eine kurze Erinnerung widmeten. Bei Gelegenheit dieses Ausfluges wurden durch die Jugend alle Sehwürdigkeiten (bis auf die Schatzkammer, die bloss nach besonders eingeholter Erlaubniss und nur von kleineren Gruppen besichtigt werden kann) dieser in besonders gutem Zustande erhaltenen historischen Veste in Augenschein genommen. Hiermit sehe ich es als meine angenehme Pflicht der löbl. Direction der k. k. Südbahn sowohl für den Fahrtaxen Nachlass von 33% als auch für

8.) **Rösch Frigyes**, r. tanár, a III. oszt. főnöke, tanította a számtant az I., II. és III., a mértant a I. a., I. b. és a szépírást a III. osztályban. Heti óra száma 19, az ipartanodában a számtant hetenkint 2 órában. Ezenkívül tanította a tornászatot heti 6 órában. —

9.) **Salamin Leo**, r. tanár, tanította a francia nyelvet a II. és a természettant az V. osztályban. Heti óra száma 8. —

10.) **Schlosjarik Károly**, h. tanár az I. osztály főnöke, tanította június 14-ig a magyar és német nyelvet az I. és VI. osztályban, ez időtől fogva a német nyelvet az I. és VI., a magyar nyelvet az V. és VI. osztályban. — Heti óra száma 16; az ipariskolában a magyar nyelvet 2 órában. — A tanári értekezlet az évi jegyzője.

11.) **Skoff Béla**, h. tanár a VI. osztály főnöke, tanította az ábrázoló mértant a III., IV. és V. osztályban, a vetület - távlatant és mennyiségtant a VI. osztályban. Heti óra száma 17. Az ipariskolában a mértant hetenkint 4 órában. —

12.) **Stuppacher Lajos**, r. tanár tanította a német nyelvet a III., IV. és V. osztályban a mértant a II. a. és b. és szépírást az I. osztályban. Heti óra száma 19, az ifjusági könyvtár öre. — Az ipariskolában a német nyelvet hetenként 2, a kereskedelmi számtant könyvvitelt és váltó ismét heti 1½ órában. —

13.) **Toppler István**, h. tanár, tanította június 7-ig a magyar nyelvet a II., III., IV. és V. osztályban. Heti óra száma 16. Az ifjusági önképzőkör elnöke. —

14.) **Ulber Mátyás**, r. tanár az országos középt. tanáregylet r. tagja. Tanította a német nyelvet a II., a történelmet a II., IV., V. és VI. osztályban. Heti óra szám 18. — A tanári könyvtár, földrajzi és éremgyűjtemény öre. —

15. **Wallner Ignác** h. tanár, a vegyészettudora, sz. k. Sopron városa tanügyi osztályának tagja és jegyzője a magyar kir. természettudományitársulat, orsz. középtan. egyesület, a pénzügyörök vizsg. bizottság tagja. A IV. osztály főnöke. — Tanította a vegytant a III., IV., V. és VI., a természetrajzot a VI. osztályban. — Heti óra száma 13. A vegytani szertár öre. —

16.) **Göring Tófor**, mint második torna-tanító működött. —

A rendkívüli tantárgyak tanárai:

1.) **Fialovsky Lajos**, tanította a magyar gyorsírást Gabelsberger rendszere szerint az első csoportban heti 2 órában. —

2.) **Léhár Ferenc** katonai karmester vezetése alatt tanították a zenét 2 csoportban, heti 2 órában a zenekar több tagjai. —

3.) **Salamin Leo**, tanította a francia nyelvet heti 3 órában. —

4.) **Stuppacher Lajos**, tanította Gabelsberger rendszere szerint a német gyorsírászatot a kezdőkkel 2 órában hetenként.

5.) **Wallner József**, tanította az éneket két csoportban heti órája 4.

S z o l g á k :

1.) **Uhlram Lipót**, tanszolga.

2.) **Wabl Pál**, laborans és solga. —

IV.

Szabad dolgozati feladványok és olvasmányok.

a) Magyar nyelv és irodalomból.

IV. o s z t á l y.

1.) **Iskolai dolgozatok:** Különféle mondatok szerkesztése, Levél. Egy költemény prózába tétele. — Szülőföld leírása. Egy monda elbeszélése. — „A gyermek és szivárvány“ elemzése a szépirály kellékeinek feltüntetésével. — Jambusi és egy trochaeusi versszak szerkesztése. — Két distichon szerkesztése. — A „fülemile“ elemzése külalak szempontjából. — Mese készítése. — Allegoria. — A lyrai és drámai költői műfajok külömbsegi jeleinek feltüntetése. — A „következtetésekre“ példák készítése. — „A betű megöl, a lélek felvidít“ tanköltemény alakjában. — Életkép a tanuló életéből. — Egy szónoki beszéd elemzése. — Az „értekezés“ fölötti értekezés. —

Vizsgálati feladvány: a nyár, (leírás)

2.) **Házi dolgozatok:** Körmondatok szerkesztése. — Egy néprege kidolgozása. — Valamely nagyobb epikai költemény elemzése. — Életkép. — Allegoria. — A bocsánatot kérő barát soha sem volt barátunk. — Pélák „következtetésekre.“ — Egy szónoki beszéd elemzése.

V. o s z t á l y.

1.) **Iskolai dolgozatok:** Melyik a leghasznosabb mulatság? — A „hegedősök“ szerepe a magyar irodalomban. — Az emelkedés korabeli regeköltészet jellemzése. — Tinódi Sebestyén jellemzése. — Zrinyiász általános jellemzése. — Életkép. — Az irodalom hanyatlás okainak feltüntetése. — Amade és Faludi közt párhuzam. — Bárózy Sándor jellemzése. A népiskola fontos-

ságanak feltüntetése. — Dayka Gábor egy költeményének elemzése. „Ki korán kel, aranyat lel.“ — Szentjóni Sz. László egy költeményének elemzése. — Dayka és Ányos közti párhuzam. — A színészet hátramaradásának okai. — Révay jellemzése. —

Vizsgálati feladvány: Jellemeztessék a magyarok ösvallása annak a költészetre gyakorlott befolyására való tekintettel.

2.) **Házi dolgozatok:** Az ősmagyarok szellemi miveltségének jellemzése. A hegedősök szerepe a magyar irodalomban. Zrinyinek a főhősnek föltüntetése Zrinyi a költő szavai szerint. — Pázmány Péter jellemzése. — Életkép. — Szentjóni Szabó László egy versének jellemzése. — Szabadon választott tárgy. — Melyik hasznosabb a korán lefekvés vagy a korán felkelés. (Érték).

VI. o s z t á l y.

1.) **Iskolai dolgozat:** Mily befolyással volt Kisfaludy K., irodalmi korszakára. (Érték.) — Mily mértékben hat a tornászat a test fejlődésére és egészség fentartására? (Érték.) Senki sem született hőlcnek. — Mi célja a nemzeti tudományos intézetnek, s mennyire terjed ki működési köre. (Érték.) Csatatér ütközet után. (Leírás.) Emeltessenek ki Kazinczy érdemei a magyar irodalomban. — Egy álmatlan éj. (Szabadreptü gondolat-füzés.) — Atyám halálára. (Emlékirat.) Berzsenyi „Fohászokodás“ című ódájának széptani taglálása. — Felhívó-szózat inség idején. — Kisérlet egy epigramma alkotásában. — Petőfi jelleme. — Vörösmarty mint drámaíró. — Mik Szigligeti tulajdonképi érdemei a magyar színügy körül? (Érték.) — b. Jósika, mint regényíró. (Jellemzés.) — Elmélkedés réaliskolai tanpályám végén. — Arany János, mint a népies epos mivelője. —

Vizsgálati feladvány: „Színügyünk fejlődése a forradalomig.“ —

2.) **Házi dolgozatok:** Beható emélkedés Vörösmarty „Szózat-jának első versszaka felett. — Népszerű előadás a hőmérőről. — Kisfaludy „Kérők“ című vigjátéka főbb személyeinek jellemzése. — Szabadon választott thema. — A koldus gyermek. (Életkép Jókai után.) — Hogyan utazott Széchenyi? (Érték.) — Emlékbeszéd elhunyt barát felett. — Zalán futásának bevezetése prózában. — A népies epika a legujabb időben. —

Német nyelv és irodalomból:

IV. o s z t á l y.

1.) **Házi dolgozatok:** Der Löwe, Mensch und Thier. Das Epos. Historische Grundlage des Drama's Ifigenie auf Tauris. Der Krug geht so lange zum Brunnen bis er bricht. Ein Brief. (Ein Student ladet im Namen seiner Eltern einen Mitschüler zu einem Landaufenthalte ein.) Zrinyi Miklós. Geschichtlicher Stoff zu Schillers Drama „Jungfrau von Orleans.“

2.) **Iskolai dolgozatok:** Alexander der Grosse. (Charakterzug.) Kaiser Karl der V. Aesculap. Legende vom Hufeisen von Göthe. (Commentar.) Ein Brief. (Ein kranker Student schreibt an einen Mitschüler) Minotaur. Handwerk hat einen goldenen Boden. Ein Gespenst von Auerbach Ein Brief. (Einladung zum Frühlingsfeste.)

Vizsgálati dolgozat: Die drei Ringe von Lessing in Prosa wiedergegeben. —

V. o s z t á l y.

1.) **Házi dolgozatok:** Der Jahrmarkt. Siegfried der Drachentödter. Die mittelhochdeutsche Zeit. Das Lied von der Glocke. (Commentar.) Ein Brief. (Ein Student ladet im Namen seiner Eltern einen Mitschüler zu einem Landaufenthalt ein.) Beginn des trojanischen Krieges Ein Brief an den Vater. Die Schicksale der ungarischen Krone.

2.) **Iskolai dolgozatok:** Codex argenteus. Hildebrand und sein Sohn Hadubrand. Lohengrin. Damokles v. Gellert (Das vorgelesene Gedicht in Prosa übertragen.) Klassisch. Die Pandora Büchse. Ein Brief. (Ein kranker Student schreibt an einen Mitschüler. Ein Brief. (Einladung zum Frühlingsfest.)

Vizsgálati dolgozat: Nathan in Lessing's Drama. (Charakteristik.)

VI o s z t á l y :

1.) **Házi dolgozatok:** Ein Brief. Das Leben verglichen mit einer Schifffahrt. Charakteristik. Welche Rollen spielt das Wasser in der Natur. (Abhandlung.) Über den Zweck der Selbstbildungsvereine. (Abhandlung.) Das Studium der Naturwissenschaften als Hauptfactor der geistigen Fortbildung. (Abhandlung.) Regierung des heil. Stephan. Übersetzungskunst als Beförderungsmittel des literarischen Interesse. (Abhandlung.) Über die neuere Romantik. (Abhandlung.)

2.) **Iskolai dolgozatok:** Die Macht der Gewohnheit. (Abhandlung.) Immer musst du vorwärts streben. — Nie ermüdet stille stehen. — Der Sturm. (Schilderung.) Lessing als Dramatiker. (Charakteristik.) Über das Drama. (Abhandlung.) Die Macht des Feuers. (Nach Schillers Glocke.) Welche Umstände und Ereignisse im Leben Hewers beförderten insbesondere dessen geistige Fortbildung? (Abhandlung.) Denke früher und dann spreche. (Abhandlung.) Über die Epid. Wielands. (Abhandlung.) Einiges aus meiner Jugend. Schillers literarische Thätigkeit kurz abgefasst. Der Geizige (Charakterbild). Gedanken am Schwesterabende. Die Freiheitslyrik. (Bild aus der Literatur). Muth erleichtert Alles. (Abhandlung.) Rede wenig, aber wahr — Vieles Reden bringt Gefahr. (Abhandlung.) Charakteristik der 2. Hälfte des 18. Jahrhunderts.

Vizsgai feladat: „Allgemeiner Charakter der literarischen Zustände des 19. Jahrhunderts. —

V.

Jótékonyági rovat.

a) Reáltanodai segélyegylet.

A tavali évben oly szépen megindult segélyegylet pénzalapjának szaporítása ez évben is örvendetes gyarapodást tüntet fel, mint az a következő jelentésből kitűnik:

Kimutatás.

a soproni főreáltanoda segélyegyletének 1874|5. évi bevételei s kiadásairól; — és pedig:

Bevétel 1875. január 1-én a takarékpénztári könyv szerint volt kamatozásra beadva 850 ft. 71 kr.

Kamat a 850 ft. 71 kr. tőkéről 1875 május 7-ig **fl. 26.36**

1875-ik évre befizettetettek a) Sopronban:

Alapító tagok Csöndes Ferencz 10 ft., Manitiusz F. L. 10 ft., Müller Paulin 10 ft., Dr. Mayer Gyula 10 ft. **ft. 40.—**

Rendes tagok: Spiess Antal 2 ft., Hasenauer Ágost 2 ft., Vaniss Ignátz 2 ft., Tiefenbrunner Theodor 2 ft., Pottyondy Miklós 2 ft., Vilecz Antal 2 ft., Pachhofer Lajos 2 ft., Stadler Lajos 2 ft., Kluge Lajos 2 ft., Kár József 2 ft., Zalka Mihály 2 ft., Vaniss Adolf 2 ft., Dr. Töpler Károly 2 ft., Csöndes Ferencz 2 ft., Füzy Karoly 2 ft., Krausz Károly 2 ft., Jánossa Lajos 2 ft., Holczmann György 2 ft., Reichard Adolf 2 ft., Ofner János 2 ft., Rösch Frigyes 2 ft., Breiner Elkán 2 ft., Steiner Ignác 2 ft., Horváth Károly 2 ft., Illés Gedeon 2 ft., Vaniss Lajos 2 ft., Regenhardt J. L. 2 ft., Thiring Gyula 2 ft., Ulber Mátyás 2 ft., Hahnenkampt Rezső 2 ft., Hauser János 2 ft., Széchenyi János gróf 2 ft., Széchenyi László gróf 2 ft., Genton Károly 3 ft., Kelényi József 3 ft., Schneider Lipót, pártolótag 2 ft., Jahn József 1 ft. **ft. 77.—**

összesen ft. 77.—

b) Vidéken:

Alapító tagok: Dvorzsák János 10 ft., Eörsy László Kis-Czel 10 ft. **ft. 20.—**

R e n d e s t a g o k: Folly Mátyás, Agfalva 2 ft., Gerr József, Nagy-Marton 2 ft., Schwarcz Therezia, Nezsider 2 ft., Kováts Antal, Kapuvár 2 ft., Király János, Kisfalud 2 ft., Goldschmid Ignác, Kisfalud 2 ft., Kliegel József, Sabaria 2 ft., Still Pál prépost urtól, Lőcse 2 ft., Szeiboldt Károly Locsmánd 2 ft.

Összes bevétel ft. **1030.07**

Kiadás: Tagdíj könyv 4 ft. 50 kr., a helyben lakó tagok díjai beszédeseért 6 ft. Felszólítások könyomtatásáért 1 ft. 96 kr.

Összes kiadás ft. **12.46**

Marad a soproni takarékpénztárban 6%-al elhelyezett pénztári készlet:

ft. **1017.61**

Ide sorolandók lesznek még a vidékre küldött gyűjtőivek után július hó végeig begyülemdő összegek is. —

Áll tehát az egylet 20 alapító és 68 rendes tagból.

Tekintve, hogy ez évben segélyezésért folyamodók nem jelentkeztek, az összes jövedelem a tőke szaporítására fordított. A jövő tanévben megfogjuk kezdeni a tanodánk szegény, szorgalmas és dicséretes erkölcsü tanulók segélyezését részint készpénz adakozása, részint a tandíjak lefizetése által; felhivatnak azért ezennel a tanoda azon növendékei, kik a jövő tanévben tanulmányaikat itt folytatni ohajtják, miszerint bárminemü segélyezés elnyerése céljából felszerelt folyamodványaikat a segélyezési tárgyat megnevezve 1875 évi október hó 20-ig Salamin Leo reáltanodai igazgatóhoz mint a segélyegylet elnökéhez okvetlen beadják. Tanodánkhoz ujonnan érkezett tanulók a segélyezést csakis az első félév lefolyása után vehetik igénybe, ha ez idő alatt mind a szorgalmi haladásra, mind az erkölcsi viseletre vonatkozólag a követelményeknek eleget tettek.

Sopron, 1875. június hó 20-án.

Schlosjarik Károly s. k.,
segélyegyleti jegyző.

Vaniss Lajos s. k.,
segélyegyleti pénztárnok.

Midőn ezen jelentést tudomásra hozom el nem mulaszthatom a kegyes adakozóknak ezen folytonosan tartó a nemes célelérése tekintetéből hozott áldozatokért legbenső, őszinte köszönetemet a tanári kar nevében kimondani, és felkérni kegyeskedjenek ez ujjabb intézeten úgy tettlegessé segélyezés valamint új tagok szerzése által tovább is lendíteni.

b) Ösztöndíjak.

E rovat ez évben nagyon örvendetes eredményt képes felmutatni, a mennyiben nemcsak számosabb nem a tanodához kötött ösztöndíjak sorolhatók fel, de több különösen a tanodával szoros kapcsolatban álló alapított és pedig:

1.) Egy ismeretlen maradni akaró 3000 ftnyi összeget Trefort Agoston minister urnak iskolai célokra szabad rendelkezésre adott, melyet Ő Exellentiaja „soproni reáltanodai alapítvány“ című 150 ftnyi ösztöndíjra oly módon fordítani határozott, hogy az csakis soproni születésű kitűnő általános osztályzatu reáltanodai, a magyar nyelvet tudó növendéknek adassék.

2.) Rosenfeld Jakab ur özvegye, ki már férjének az aschaffenburgi vasuti szerencsétlenség folytán bekövetkezett halála alkalmával a soproni reáltanulok számára két „Rosenfeld Jakab“ nevű 125 ftnyi ösztöndíjt alapított folyó évben meghalván a soproni reáltanodai ösztöndíjak számát végrendileg ismét kettővel szaporította:

A végrendelet illető f. pontja szószerint következő

„f. Bestimme ich ein Capital von 5000 fl. ö. W. das ist fünftausend Gulden in öst. Währung zur Unterstützung zweier, an der oedenburger städtischen Oberrealschule studirenden armen, braven Knaben dergestalt, dass diesen die fünfprocentigen Interessen dieses, unter dem Titel „**Katharina Rosenfeld'sche Stiftung**“ bei der oedenburger israelitischen Cultusgemeinde (Punkt 2. lit. d.) zu locirenden, ob deren Schulhause und Chortempel pfandrechtl. sicher zu stellenden, und bei derselben solange letztere diesem Zwecke dienen unaufkündbar zu verbleibenden Capitales zu gleichen Theilen zugewendet werden.

Das Besetzungsrecht dieser zwei Stiftsplätze steht dem oedenburger städtischen Magistrate auf Grund des Vorschlages der städtischen Schul-Commission und zwar dergestalt zu, dass einer derselben an einen Israeliten (falls qualificationsfähige concurriren,) der Andere ohne Unterschied der Confession, und zwar in beiden Fällen nur an arme mit guter Fortgangsklasse versehene Studierende, mit gleicher Dürftigkeit an den Vorzüglichen vergeben werde.

Sollten sich hinsichtlich des für Israeliten vorbehaltenen Stipendiums qualificationsfähige Knaben aus meines seeligen Gemales oder meiner Verwandtschaft melden, so haben jene vor diesen in beiden Fällen nach dem Grade der Verwandtschaft, und bei gleichem Grade, der Befähigtere den Vorzug.

Das meine Absicht ist, nur wirklich befähigten armen Studirenden, durch Verleihung dieser Stipendien die Möglichkeit zur Erwerbung der für das Fortkommen nothwendigen Kenntnisse zu verschaffen, so wünsche ich, dass beide Stiftungsplätze in jedem Jahre vor Beginn des jeweiligen Schuljahres vergeben werden; woraus folgt, dass solche Studirende, die eines dieser Stipendien bezogen haben, nur dann in dem Genusse belassen werden können, wenn sie sich dieser Gunst durch erprobtes, sittliches Betragen, Fleiss und gute Fortgangsklassen würdig zeigen.

Die oedenburger israelitische Cultusgemeinde ist verpflichtet die Zinsen des Stiftungskapitales halbjährig und zwar am 1. Oktober und 1. April jeden Jahres bei der Oedenburger städtischen Kammerkasse zu bezahlen.

Das oberste Aufsichtsrecht über diese Stiftung, das Entscheidungsrecht in allen streitigen Fällen steht dem oedenburger städtischen Magistrate zu.

Der betreffende Stiftbrief wird von meinem Testamentexekutor ausgefertigt werden.“

Ösztöndijások:

1. Deák Péter, I. oszt. Deák Ferenc-féle alapítvány	210 frt.
2. Bechine Lajos, III. oszt. Gr. Széchenyi János-féle	100 frt.
3. Fialovszky Béla, III. oszt. Pénzügyőrségi	100 frt.
4. Jahn József, III. oszt. Váci Mária Theresia	120 frt.
5. Trogmayer Károly, III. oszt. Soproni reáltanodai alapítvány;	150 frt.
6. Ruttrich Richard, III. oszt. Svoboda-féle	50 frt.
7. Takács Lajos, IV. oszt. Rosenfeld Jakab-féle	120 frt.
8. Nagy János, V. oszt. Gr. Festetics Tassillo-féle	150 frt.
9. Lasz Lázár, VI. oszt. Rosenfeld Jakab-féle	125 frt.

összesen: 1125 frt

A jövő tanév kezdetével úgy a „Soproni reáltanodai alapítvány“, valamint két „Rosenfeld Jakab“, és két „Rosenfeld Katalin“ című ösztöndíj adományozandó lévén, felhivatnak azon

e tanodán tanulmányaikat folytató tanulók, kik ezen ösztöndíjak valamelyikét elnyerni óhajtják, miszerint szegénységi- és az utolsó tanév bizonyítványával ellátott folyamódványaikat az elsőnél a vallás- és közoktatási m. kir. miniszteriumhoz címzetten 1875 október 15-éig, a négy utolsónál sz. k. Sopron városa tanácsához címezve 1875 szeptember 15-éig a reáltanodai igazgatóság-nál annál is inkább beadni kötelesek, minthogy a később érkezők tekintetben vétetni nem fognak.

VI.

Tanszergyűjtemények szaporítása.

I. A tanári könyvtár.

a) A j á n d é k u t j á n :

Elias Miksa tr. urtól: Kaltschmidt Jak. Heinrich Dr. vollständiges stamm- und sinnverwandschaftliches Gesamtwörterbuch der deutschen Sprache. *Ulber Mátyás* ur Töpler Theoph. Ed. német grammatika. Schubert Karl, Grundriss der allgemeinen und besondern Geografie. *Lauffer Vilmos* könyvkiadó Budapest: Dr. Klamarik Logika. *Schmidt Henrik*, könyvkiadó Lipcsében: Frank A. B. Dr. Pflanzentabellen zur Bestimmung der Gewächse Deutschlands. *Aigner Lajos* könyvkiadó Pesten: Iványi István magyar irály gyakorlatok. Günter Mihály a méteri mértékek és sulyok Atlasza. Bokor József a közép iskola eszménye. *A vallás és közoktatási m. k. Miniszterium*: Sedlacek Ernst, Tafeln zur bequemen Berechnung der 12-stelligen Logarithmen. *Zilahi Samuel*, könyvkiadó Budapesten: Pap János a növények természet rajza. *A kolozsvári m. k. tudomány egyetem*: Félegyházi Antal: a tettek hő okozta kitágulása általában véve. *A soproni kereskedelmi és ipar kamara*: A soproni kereskedelmi és ipar-kamara főjelentése az 1874-ik évre: Hauptbericht der Oedenburger Handels- und Gewerbe-Kammer pro 1774. *A fővárosi statistikai hivatal*: Kőrösi József a pestvárosi elemi népiskolák az 1871/2 és 1872/3 évben, *Csöndes J. F.*: Csöndes Franz tan- és nevelő intézete tanszergyűjteményének jegyzéke.

b) V é t e l u t j á n :

A magyar nyelv szótára, készítették Czuczor Gergely és Fogarasi János 6-ik kötet. Grimm Jakob & Wilhelm deutsches Wörterbuch 5-ter Band. Meyer Mano Dr. deutsche Warte 6., 7. und 8. Band. Ballagi Mór, német magyar pótszótár. Ritter's geographisch - statistisches Lexikon 1 Band, Heft 6—9. Stahr Adolf, Aristoteles Poetik, 2. Band, Heft 4—9. Gervinus G. G. Geschichte der dentschen Dichtung 5. Band. Düntzer Heinrich, Erläuterungen zu den deutschen Klassikern 22 Bände. Kisfaludy Sándor hátra hagyott munkai 4 kötet. Müller Miksa felolvasásai a nyelv tudományról 1-ső kötet.

Torkos László, költészettan tanodai és magánhasználatra. Névy László Antal, drámái középfajok. Gyulay Pál, Vörösmarty életrajza. Ponory Tewrewk Emil, a helyes magyarság elvei. Dr. Budenz József Ugrische Sprachstudien 2 Grfr. Dr. Gusztáv Adolf Klóden, Handbuch der Erdkunde 2. Theil 4—25 Lieferung. Petermann A. D., Mittheilungen, 20 B. 6—12., Grft. Ergänzhäft 38. 39. 40. 41. 42. Ballagi Károly és Királyi Pál egyetemes földrajz 2 kötet. Cannabich J. G. Fr. Lehrbuch der Geografie 2 Band, 7 u. 8 Lieferung. Schlosser Fr. Chr. Weltgeschichte für das Deutsche Volk. 16, 17 und 18. Band. Heissig Ferd. A. Anleitung zum freien Auffassen und Zeichnen. Heissig Ferd. A. Vorlegeblätter. Fialkovszky Nik. Analyse des Zeichnens nach der Anschauung. Mathey Emanuel neueste Münz-, Mass-, und Gewichtskunde. Császár Károly dr. a számtan a közép iskolák alsóbb osztályai számára, 2 rész. Huxley Th. H. Előadások az elemi élettan köréből. Linkess J. Miksa, növénytan. Tyndall John, das Wasser in seinen Formen. Vogt Karl Dr. Lehrbuch der Geologie: Petrefactenkunde, 2. Band, Heft 4. Tyndall John, a hő mint a mozgás egyik neme. Masius Hermann, die gesammten Naturwissenschaften, 1. Band. Crüger John Dr. Grundzüge der Physik mit Rücksicht auf Chemie. Mousson Albert Dr. die Physik auf Grundlage der Erfahrung 3. Band. Liebig Justus Annalen der Chemie und Pharmacie 171—176 Band. Fehling Hermann Dr. Neues Handwörterbuch der Chemie 1 Band. Jacobsen Emil Dr., chemisch-technisches Repertorium 1. und 2. Halbjahr 1873. Rose Heinrich, ausführliches Handbuch der analytischen Chemie. 2. Band. Gottlieb Dr. S. Lehrbuch der reinen und technischen Chemie. Hauer A. Dr., Elemente der Chemie. Will Heinrich Dr., Anleitung zur chemischen Analyse. Willick Ervin Dr., Lehrbuch der unorganischen und organischen Chemie 2 Bände. Fresenius Remigius Dr., Zeitschrift der analytischen Chemie. 13. Jahrgang. Friedrich Karl, Autoren und Sachregister zu Liebig's Annalen, Band 117—165. Kloeder Gust Adolf, Handbuch der Erdkunde, 2. Theil. Poggendorf J., Annalen der Physik und Chemie 6. Aufl. 1. 2. 3 und 4 Band, und Ergänzungsband 6. Az országos középtanodai tanár-egylet közlönye 7-ik évfolyam. Természet 6-ik évfolyam. Die Natur. 23. Jahrgang. Strack Max Dr., Central Organ für die Interessen des Real-schulwesens. 2 Jahrgang. Zeitschrift für Mathematik und Physik v. Schlömilch, 19. Jahrgang. Klein Hermann, Revue der Fortschritte der Naturwissenschaften 2. Band. Magyar tanügy, 3-ik évfolyam. Magyar nyelvőr. Ziller T. Dr. Jahrbuch des Vereins für wissenschaftliche Paedagogik. 7. Jahrgang. Schmidt Karl, die Geschichte der Erziehung und des Unterrichts. Helmholtz H. népszerű tudományos előadások. Természetudományi értekezések. Hoffmann J. C. V. Zeitschrift für math. und naturwissenschaftlichen Unterricht. 5. Jahrgang. Lubrich Agoston, nevelés tudomány, 4 kötet. Horváth Ignác az iparos oktatás Bajorhonban tekintve honi viszonyainkra Rühlmann Moritz Dr. allgemeiner Maschinenlehrer 4. Band, 2. Abtheilung. Littré dictionnaire de la langue française. A. G. Hachette et C. 4. Bände Gregus Agost, közoktatási észrevételek.

2. Az ifjusági könyvtár.

a) Vétel útján:

Szana, Nagy szellemek. Aigner L., az elegiáról. Virág Benedek minden munkái. 6 kötet. Ziláchy K. szépirodalmi és széptani dolgozatok. Szentjóni Szabó költői munkái Toldytól. Bacsányi költeményei, kiad. Toldy. Berzsenyi Dániel versei. Emlékkönyv a magyar irodalomból, szerk. Deák. Faludy versei, kiadja Toldy. Gyulay, népszerűség satira. Lauka, válogat. költeményei, 2 köt. Tompa M., virágregék. Életiskola gyöngymondatok sat. 2 köt. Goethe, Werther keservei. Aesop meséi, ford. Szász. Euripides Ifigenia Aulisban. Imre magyar nyelv és irodalom tört. Jámbor Pál magy. irodalom tört. Bardóc L. felfedezések és találm. története. Battaszéki hitregetan. Borosz, Széchenyi István életrajza. Gazda, görög régiségtan. Kállay, a pogány magy. vallása. Andersen mesék sat. Füssy T. szünórák 4 kötet. Grimm, gyermek és házi regék. Hunfalvy úti és vadászati kalandok, újabb kalandok sat. Camöens Luizada, Gregus Gyulától. A forradalom költészete, szerk. Aldor. Magyarország 1848-49. 4 kötet B. Eötvös: A 19. század uralkodó eszméi, 2 köt. Beszédek, 3 füzet. Gondolatok. A Karthausi. Falu jegyzője, 3 köt. Frankenburg novellái: Bolond Miska kalandjai. Estikék, 2 kötet. Sirvavigadók beszédek, 2 köt. Zsibvásár beszédek, 2 kötet. Toldy Ferenc összegyűjtött munkái: Magy. államférfiak és írók, 2 köt. Magy. költők élete, 2 köt. Irodalmi beszédek, 2 kötet. Kölcsey Ferenc minden munkái, 8 köt. Bajza József összegyűjtött munkái, 6 köt. Versei. Erdélyi, népdalok és népmesék, 2 köt. A nép költészete. Matók, mezei virágok. Szász Károly: Költeményei, 2 kötet. Trencsényi Csák. Zrinyi a költő. A gavallér politikusok. Hugo Victor: Egy halálraitélt utolsó napja. A tenger munkásai, 3 köt. A nevelő ember. 1793, 3 köt. Jókai: Decameron. Télizöld. Vas Gereben munkái.

Schillers Gedichte und Dramen. Goethes Dramen und Reinecke Fuchs. Lessings sämt. Werke. Th. Körner: Leyer und Schwert. Gedichte. Dramen. Sagen und Erzählungen. Musäus: Volksmärchen. Chamisso: Perter Schlemihl. Würdig: 17 Lief. Morgerstern: 8 Lieferungen. Kühn: Erzählungen. 4 Bände. Spiegelbilder. Pichler Werke. 34. Lieferungen. Schupp Erzählungen für die Jugend, 4 Bände. Wagner's Wanderungen am Meeresstrande. Seehrwald deutsche Dichter und Denker. Darstellungen aus der röm. Geschichte v. Scherzberg. Rom und König Pyrrhos Göll Culturbilder aus Hellas und Rom, 3 Bänd. Zimmermann, die Inseln des stillen Oceans, 3 Bände. Jäger, Geschichte der Römer. Welt der Jugend 22 Lief. Göll das gelehrte Altertum. 200 Bildnisse berühmter Männer. Baron, Jugendbibliothek. 11 Bändchen. Korner, Grosse Männer, grosse Zeiten, 2 Teile Willmann, Lesebuch aus Homer mit Karten. Opper, Wunderland der Pyramiden. Stal, hist. Bilder aus der alten Welt. Graeger Sonnenschein und Regen. Pfaff. Stacke Erzählungen aus der neuesten Zeit. Preiligrat's Gedichte. Mustersammlung deutscher Gedichte von H. L. Wolff. Mustersammlung deutscher Gedichte v. Ernst Keller. Lesebuch v. Bone.

3. A természetrajzi szertár.

a) Ajándék útján.

1. állatország: *)

Dr. Cavallar urtól: *Homo sapiens* csontváza. — *H. s.* szive borszeszben. — *H. s.* (gyermek) ütere injeicálva. — Csöndes F. urtól: *Pavo cristatus. — Bechine F. urtól: *Corvus cornix, *Corvus corone, **Artur palumbarius*, *Anas fuligula* (kitömve). — Démy Sándor urtól: *Buteo vulgaris, *Coracias garrula, *Picus canus. — Kugler A. urtól: **Turdus viscivorus*. — Wappl J. urtól: *Gallus bankiva. — Roth G. urtól: **Astur palumbarius*. — Salamin Leo igazgató: *Aquila naevia; **Himantopus neipis*. — Dr. Wallner tanár urtól: *Corvus cornix, **Troglodytes parvulus*, **Totanus hypoleucus*, *Sterna hirundo. — Hahnenkamp R. tanár urtól: *Pica vulgaris, *Corvus corone. — Fialowski L. tanár urtól: **Emberiza citrinella* (4 db), *Parus coeruleus, **Fringilla coelebs*. *Falco aesalon, *Lanius colluris. — *Lacerta agilis*, *Anguis fragilis*, *Pelias berus*, *Hyla arborea*, *Rana temporaria*, *Rana esculenta*, *Bombinator igneus*, *Salamandra maculata*, *Triton palustris* (e 9 db borszeszben). — 360 db rovar — 4 db soklábu. — 20 db pankány (szeszben). — Skoff Béla tanár urtól: 3 db kövület, — Tropper A. IV. oszt. tanulótól: **Lusciola luscinia*, *Parus caudatus, **Fringilla montifringilla*. — Gigler Jenő IV. oszt. tanulótól: *Perdix cinereus, *Surnia dasypus. — Keglevich Gy. II. oszt. tanulótól: 53 db madártojás, **Lusciola luscinia* s *Cyprinus aureus*. — Rösch Jenő I. oszt. 4 db csigát. — Simonyi Kálmán I. oszt. tanulótól: *Bombycilla Garnilla*, *Vanellus cristatus* (kitömve). — Kratochwil I. oszt. tanulótól: *Parus major, **Troglodytes parvulus*. — Blumscheins Rosenstingl I. oszt. tanulótól: egy-egy **Vesperugo noctula*. — Zalka Zsigmond III. oszt. tanulótól 4 db csiga. — Schalkhaas K. IV. oszt. tanulótól 8 db puhány. — Unger Károly I. oszt. tanulótól 10 db kövület. — Wolf Ernő III. oszt. tanulótól 1 db *Grantia* (mézszivacs). —

b) vétel útján:

Emberi sziv s fül papirkeverékből. *Canis vulpes*.

2) növényország:

A terményrajzi szertárban alkalmaztatott Fialowszki L. tanár urtól: 320 db növény (gomba, moszat, zuzmó, moh s haraszt).

4. A vegytani szertár.

Vétel útján:

Kiöblítési-cső Berzelius szerint 2 db. Azometer Knopp szerint. Készülék a Chlor meghatározásra. Chlorcalcium cső Bunsen szerint, 2 db. Chlorcalcium

*) A csillaggal jelöltek Wabel Pál laborans által tömettek ki.

eső Marchand szerint 2 db. CC. 1000 CC tart, léptékes üveghenger. Egy méter sodronyháló rézből. 20 □ Decim sodronyháló vasból. Háromláb vasból. Bunsen szerint. Szűrő állvány 2 db. Mérő lombik 4 db (50, 100, 250, 500 CC). Készülék szénsav meghatározásra Bunsen szerint. Kis hűtő készülék üvegből állvánnyal. Lopócska Mohr szerint 4 db (1,0₀₁ CC; 5,0₀₁ CC; 10,0₀₁ CC és 20,0₀₁ CC osztással). Porcellántégely átfurt fedővel. Berendezés négy vegyműhelyi dolgozó asztalra (kémszerpalackok, forraszesővek, üvegmécsék, szűrő állványok stb. stb.). Egy nagy kémszerpalack-sorozat a tanár dolgozó asztalára. Pótszerzések.

5. Közlemények a vegytani laboratóriumból.

A következőkben felsoroltnak azon vegytani munkálatok*) neme és száma, melyek 1870-től fogva a soproni főreáltanodán kivitettek:

Egészségügyi, rendőrség által kívánt elemzések (megmérgezési esetek, megmérgezett vagy hamisított áruk) 17. Technikai elemzések (érték meghatározások, utánzások, tisztasági vizsgálatok sat.) 49. Kútvizek elemzése (helybéli és vidéki vizek) 11. Patochemikus elemzések 38. Ásványok meghatározásai 256. Ásványelemzések 9.

A felsorolt munkálatok kivitele sokféle akadályra talált, minek oka a célszerűen berendezett helyiségek hiányában keresendő. Ha nem is engedi a hely szűke, hogy a különböző idevágó hátrányok tüzetesen megbeszéltesse, emeltessenek ki legalább a legkirivóbbak.

A jelenleg rendelkezésre álló vegytani helyiségek számuk, helyzetök és részben minőségök szerint nem kielégítők.

Létezik ugyan egy külön tanterem, egy készlettár, sőt egy tavai nyert laboratórium a tanulók számára; de a készlettár nedvessége miatt hasznavehetetlen. Ezen kívül a készlettár és tanterem helyzete az épületben szintén tetemes bajt okoz. Ugyanis a tanulók laboratóriuma körülbelül 100 lépésnyi távolban van a készlettártól, mely egyszersmind a vegytani készülékeket és szerszámokat tartalmazza.

Miután pedig a tanár — tekintve nagy felelősségét — a dolgozó tanulókat magukra sohasem hagyhatja, az amugy is már terhessé lett közlekedés a működési helyiség és szertár között azon pillanattól fogva, melyben a tanulók dolgozni kezdenek, teljesen félbe van szakítva. Azon tanhelyiség továbbá, mely jelenleg a „tanulók laboratóriuma“ gyanánt szerepel, még várja céljának megfelelő átalakítását, ha állandó veszélyeztetője nem akar lenni a tanár és tanulók egészségének. 12 tanuló kétszer hetenként öt-öt órán átfejleszt mindennemű gázt és gőzt oly szobában, mely vegytani tüzhelylyel, szellőztetéssel, megfelelő gázberendezéssel nem bír.

Az análytikai oktatás sikerére nézve igen káros következményü még az,

*) Minden munkálat díjaztatás nélkül vitetett ki — két eset kiyételével.

hogy az oktatás módszere a munka folyamában szabaduló anyagok élettani hatásától tétetik függővé; ha ezen el nem vezethető anyagok az organismust veszélyeztetik az illető munka elmarad.

Sikeres vegytani működés hátrányaul ki kell még emelnünk 2 kisebb, könnyen előteremthető helyiségnek hiányát. Az egyik a mérlegszoza, mely egyszersmind a vegytani könyvtárt tartalmazná; itt vitetnek végbe góresővi vizsgálatok, itt találnók a fénymérőt a hozzávaló camerával, a szinképi elemzés készülékeit és egy külön szögletben a szerves elemi elemzés elégető készülékét.

A főreáltanoda bír egy analitikai mérleggel, mely az itteni takarékpénztár ajándékából szereztetett be, úgyszintén egy elégetési készülékkel a szerves elemi elemzés számára. Az utóbbi nem használtatik, mert a felállításra szükséges hely niens rendelkezésre, az elsőt pedig a vegyész nem alkalmazhatja, mert csak úgy védheti a különféle készleteknek ily finom készülékre nézve veszélyes gőzei ellen, hogy jól bepakolva zár alatt tartja,

A másik helyiség, egy kis szobácska, a lepárologtató készüléket tartalmazná, melyet eddig a helyiség hiánya miatt nem lehetett beszerezni; tűzveszélylyel fenyegető munkáknak is ez szolgálna.

Vegytanilag tiszta víz, mely némileg élénk vegytani munkálkodásnál nagy mennyiségben használtatik fel és absolut tisztaságban nélkülözhetlen, mai nap még pintenként vásároltatik. Egyszerű számítás kitünteti, hogy az e célra kiadott összegek többet tesznek ki, mint azon csekély tőke kamatja, melyet a beszerzett lepárló készülék képviselne, hozzá számítva még a kis szobáért járó lakbért és a készülék ellátási költségét; ezenkívül tekintetbe jön azon előny, miszerint a dolgozónak mindenkor kifogás nélkül, vegyileg tiszta víz áll rendelkezésére, mi mai nap sokszor kétes dolog.

Reméljük, hogy a haladást pártoló városunkbar kellő méltánylásra fog találni a vegytani laboratorium fontosságát. Az ily laboratorium (a reáltanodák átlagban vett igényei szerint értjük annak berendezését;) nemcsak a reáltanodai oktatás igényeire nézve nélkülözhetlen, hanem nagy hatáskör nyílik számára ipar és kereskedelem, gazdászati, gyümölcs- és bortenyésztés, gyógyászat, egészségügyi rendőrség, sat. terén.

Elfogulatlan és alapos megfontolás kitünteti, hogy e tekintetben igen könnyen és aránylag csekély anyagi áldozatokkal lehet segíteni. Az ide vágó javaslatok annak idején a tanoda előljáróságához fognak felterjesztetni.

Sopron, 1875.

Dr. Wallner Ignác s. k.,
a vegytani szertár és laboratorium őre.

12383 szám.

VII.

A jövő évi reáltanodai tanterv.

Ö cs. és apost. kir. Felsége f. é május hó 24-én kelt legfelsőbb elhatározásával megengedni méltóztatott, hogy a reáltanodák a jövő 1875/6 tanévvel ujjá szerveztessenek.

A főreáltanodai tanfolyam az eddigi hat osztály helyett jövőre nyolc osztályból fog állani; a jelenlegi főreáltanodák tehát két osztálylyal lesznek bővitendők, melyek közül a VII-ik a jövő 1875/6, a VIII-ik az 1876/7 tanévre állítandó föl.

Azon tanulók, kik a folyó 1874/5 tanévben a VI-ik osztályt végzik, a reáltanodai tanfolyamot ezen tanévvel befejezik. A többi osztályra nézve a jövő 1875/6 tanévre a következő eljárás fog követtetni:

A III-ik osztály mint az eddig alreáliskola utolsó osztálya megoszlik aként, hogy azon tanulók, kik ez osztály végeztével minden egyes tantárgyból a mértani és szabadkézi rajzot kivéve, jó osztályzatot nyertek, az 1875/6 tanévben az V-ik osztályba lépnek, míg a gyöngébbek az új IV-ik osztályt alkotják; az osztály ismétlésére utasítottak pedig az új III-dik osztályban maradnak. —

Ily módon képezik az idei IV-dik és V-dik osztály tanulói közül a kellő előmenetelűek, és azok, kik azonnal a jövő tanév elején a netán szükséges javító vizsgálatot megállják, az 1875/6 tanévben az új VI-ik, illetőleg VII-dik osztályt, míg az ismétlésre utasítottak az új V-ik és VI-ik osztályokba sorozandók.

Az egész nyolc osztályra vonatkozó tanterv oly megjegyzéssel küldetik meg, hogy az a jövő tanévben a reáltanodai négy alsó osztályban egész terjedelmében alkalmazandó; az V-, VI- és VII-ik osztályok számára a jövő tanévre az ahhoz csatolt átmeneti tanterv készítettett.

Ugyancsak a jövő tanévvel az érettségi vizsgálat a reáltanodákba is behozatik, olyformán, hogy a mondott tanévben a VII-ik, azután pedig a VIII-ik osztályt végzettek lesznek kötelesek magukat annak alávetni.

Az erre vonatkozó szabályrendeletet szintén megküldöm.

Budapest, 1875 évi június hó 8-án.

Trefort Ágoston s. k.

A reáliskolai oktatás terve.

I. Történelem.

Cél: I-VIII. o. a) A görögök és rómaiak történetének ismerete, a mennyiben az a modern élet alakulására befolyt.

b) A modern történet azon korszakainak ismerete, melyekből a művelt népek jelen állása megérthető.

c) Ismerete hazánk művelődése történetének, a társadalmi viszonyok és a törvényhozás különös tekintetbe vételével.

A történelmi oktatás terve :

<p>I. osztály 2 óra.</p>	<p>a) <i>Magyar történet IV. Béláig.</i> (A honszerzés. A kereszténység Magyarországon. Keresztes hadak. A tatárjárás.) b) A nyelvi oktatással kapcsolatosan, olvasmányokban nyújtandó : Görög mythos és hősmonda.</p>
<p>II. osztály 2 óra.</p>	<p>a) <i>Magyar történet a mohácsi vészig.</i> (Az Anjouk kora. A török háborúk, Hunyadiak kora. A mohácsi vész.) b) A nyelvi oktatással kapcsolatban : Görög történetek a perzsa háborúk befejezéseig.</p>
<p>III. osztály 2 óra.</p>	<p>a) <i>Magyar történel a Habsburg-ház uralkodása alatt.</i> b) A nyelvi oktatással kapcsolatban : Görög történetek Perikles korától Nagy-Sándorig.</p>
<p>IV. osztály 4 óra.</p>	<p>Ó - kori történet áttekintése, Róma történetének tüzetes tárgyalása Augustus családjának uralkodásáig.</p>

II. Nyelv és irodalom.

1. Magyar nyelv és irodalom.

Cél : I-VIII. o. a) A nyelvtan öntudatos és alapos ismerete és azon képessége, hogy a tanuló oly tárgyakról, melyek tapasztalatának és tanulmányainak körébe esnek, világosan, szabatosan és stílusos ügyességgel szólni és írni tudjon.

b) Irodalmi művek olvasásán és a széptani alapfogalmak fejtegetésén meg a műfajok elméletén alapuló ismerete a magyar irodalom fejlődésének.

A magyar nyelvi oktatás terve :

<p>I. osztály 5 óra.</p>	<p>Egyszerű mondat ; mondatrészek ; fő- és mellékmondat megkülönböztetése. — Mondattani alapon teljes alakban, tekintettel a hangtani módosulásokra. Szóképzés ; az élő képzők. Elbeszélő, prózai és költői olvasmányok. (L. a történelmi oktatás tervét.) Hetenkint egy-egy írásbeli dolgozat</p>
<p>II. osztály 5 óra.</p>	<p>Összetett mondat-szerkezet (subordinatio, coordinatio periodus). Mód- és időtan. Határozók tana részletesen. — Szóképzés. Az olvasmányokban előforduló synonymák magyarázata és egybeállítása. Olvasmányok, mint az első osztályban. Hetenkint egy-egy írásbeli dolgozat.</p>
<p>III. osztály 5 óra.</p>	<p>A nyelvtan rendszeres áttekintése (hangtan, alakban, mondattan). — Magyar prozódia. Az olvasmányokban előforduló tropusok, figurák magyarázata. Olvasmányok, mint az előbbi osztályokban. Hetenkint egy-egy írásbeli dolgozat.</p>
<p>IV. osztály 4 óra.</p>	<p>A stílus általános törvényei (világosság, szabátosság, szépség, hangzatosság, élénkség, változatosság stb.) ; a költői és prózai stílus különbségei (tekintettel a közéletben előforduló főbb ügyiratokra is). — Verstan. Megfelelő olvasmányok, részben ókori klaszikusok fordításaiból (költői : lyrikus költemények, románcák, balladák). Két hetenkint egy-egy írásbeli dolgozat.</p>

2. Német nyelv és irodalom.

Cél: I-VIII. o. a) Biztos nyelvtani ismereten alapuló megértése az újabb német irodalom kiválóbb klaszikus műveinek.

b) Azon képesség, hogy a tanuló valamely, az oktatás köréből vett tárgyról német nyelven helyesen és szabatosan írni és szólni tudjon.

A német nyelvi oktatás terve:

<p>I. osztály 4 óra.</p>	<p>Egyszerű mondat, mondatrészek. — Declinatio és motio; a conjugatióból a személyragozás és az igealakok megkülönböztetése idő- és módjelzők alapján. — Szótanulás, főleg tárgyi csoportokban.</p>
<p>II. osztály 3 óra.</p>	<p>Fő- és mellékmondatok. — A határozók tana részletesen. — Teljes conjugatio. Szóképzés elemei, főleg szótanulás etymologikus csoportokban.</p>
<p>III. osztály 3 óra.</p>	<p>Az összetett mondatszerkezet. — Időtan. — Az alaktan és szóképzéstan kiegészítése az olvasmány alapján. — Az olvasmányokban előforduló sajátos német kifejezések, synonymák kiemelése és egybeállítása.</p>
<p>IV. osztály 3 óra.</p>	<p>A német grammatika rendszeres áttekintése. — A sajátos német verstan elemei. — Szólásmódok, synonymák, tropusok folytatólagos magyarázása,</p>

A négy alsóbb osztályban, míg a grammatikai oktatás foly, a magyar olvasókönyvvel tartalmilag rokon s tárgyilag kiegészítő olvasókönyv használandó.

Mind a négy osztályban hetenkint egy-egy írásbeli feladat.

3. Francia nyelv és irodalom.

Cél: I-VIII. o. a) Biztos nyelvtani ismereten alapuló megértése az újabb francia irodalom klasszikus műveinek.

b) Azon képesség, hogy a tanuló valamely, az oktatás köréből vett tárgyról szóló magyar szöveget hibátlanul franciára fordítani tudjon, és a francia nyelv szóbeli használatában jártasságot tanúsítson.

A. francia nyelvi oktatásnak terve :

<p>II. osztály 3 óra.</p>	<p>Egyszerű mondat, mondatrészek. — Mondattan alapján az alaktan elemei, jelesen : az ige személyragozása, az idő- és módjelzők megkülönböztetése ; a főnév és artikulusz alakjai ; a melléknév nemi változása. — Olvasmány : könnyebb népies elbeszélések (mesék), történelmi. — Szótanulás tárgyi csoportokban. Hentenként egy-egy írásbeli dolgozat.</p>
<p>III. osztály 3 óra.</p>	<p>A bővített, az összetett és összevont mondat ; a határozók tana. — Alaktan folytatása : igeragozás, az olvasmányokban előforduló úgynevezett rendhagyó igék. — Szóképzés elemei, főleg szótanulás etymológikus csoportokban. Olvasmány, írásbeli dolgozat mint a megelőző osztályban.</p>
<p>IV. osztály 3 óra.</p>	<p>A függő mondat ; mód- és időtan. — Alaktan befejezése ; szóképzés tüzetesen. — Synonymák és gallicismusok. Olvasmány, írásbeli dolgozat, mint a megelőző osztályokban.</p>

III. Földrajz.

Cél : I-VIII. o. A föld természeti és állami viszonyainak alapos ismerete, különös tekintettel hazánkra.

A. földrajzi oktatás terve :

<p>I. osztály 2 óra.</p>	<p>1) A Magyarország és a földközi tengert környező országok (nev. Europa három déli félszigetének, előázsiai és Afrika északi partjának) természeti és állami viszonyai (analitikus modorban). 2) A leginkább előforduló kőzeteknek (talajneveknek) és a legfeltűnőbb phys. tüneteknek, melyek a föld felszínének alakját változtatják, szemléleti módon való ismertetése, kiváló tekintettel a hazai viszonyokra.</p>
<p>II. osztály 2 óra.</p>	<p>1) Europa többi része ; e földrész áttekintése. 2) A meteorologia és klimatologia legegységesebb részei, tekintettel hazánkra és földrészünkre.</p>

<p>III. osztály 2 óra.</p>	<p>1) Afrika és Ázsia azon részei, melyek az első osztályban nem tárgyalattak. 2) A matematikai földrajz elemei (a föld alakja, nagysága, felületének természeti felosztása, a földségek és tengerek jellemzése. A föld mozgása, földövek, égélj).</p>
<p>IV. osztály 2 óra.</p>	<p>Amerika és Ausztrália földrajza (természeti és ethnographiai viszonyai), tekintettel a felfödözések és gyarmatosítások történetére is.</p>

IV. Természetráajz.

Cél: I-VIII. o. Az érdekesebb állat- és növénycsoportoknak, szemlélésen és összehasonlításra alapuló rendszeres ismerete. A fontosabb ásványok és kőzetek tulajdonságainak, úgyszinté földünk kérge alkatrészeinek és időszakonkinti fejlődésének ismerete, kiváló tekintettel hazai viszonyainkra. Az emberi physiologia elemei.

A természetrajzi oktatás terve :

<p>I. osztály 3 óra.</p>	<p>A téli félévben <i>állattan</i>; e célra az emlősök sorából olyan állatok tárgyalandók tüzetesen, hogy közöttük minden rend találjon képviselőt. A tüzetesen leírt állatokkal rokonokat azokkal együtt röviden meg kell ismertetni. A nyári félévben növénytan. Egyes élő növény-példányok megismertetése által a növények alaktana és a terminologia begyakoroltatik.</p>
<p>II. osztály 2 óra.</p>	<p>Téli félévben az <i>állattan</i>-ból a fönnjelzett szempontból több madár, hal, küllő, ízállat, puhány, féreg és sugárállat tárgyalandó. A nyári félév elején még néhány növényt, utóbb pedig néhány fontosabb rovarot kell megismertetni. — (A tárgyalandó növények élő példányokban mutattatnak be, az állatok közül pedig csak azok tárgyalandók, melyek vagy természetes példányokban, vagy legalább is jó ábrákban megmutathatók).</p>

V. Physika.

Cél: I-VIII. o. A természeti tünemények kísérletek alapján felismerhető, és az elemi matematika segedelmével formulázható törvényeinek ismerete, különösen tekintetbe véve a kiválóbb kosmikus tüneményeket is.

A physikai oktatás terve :

<p>III. osztály 4 óra.</p>	<p>A <i>természettani</i> alaptfogalmak ismertetése után a meleg hatása, — alapanyagul a vizet és levegőt használva. A nap mint hő- és fényforrás. A fény visszaverődésének és törésének alaptörvényei. Víz és levegő alkatrészei. Oxydatio. Delejesség, villamosság.</p>
<p>IV. osztály 2 óra.</p>	<p>A testek mozgása. Az erők, azok súlyegyenl. Munka. Hang. (Mind csak szemlélet és kísérlet alapján).</p>

VI. Vegytan.

Cél: I-VIII. o. Az elemeknek és azon érdekesebb vegyeknek beható ismeretése, melyek a természetben előfordulnak, vagy a közéletben fontossággal bírnak.

A vegytani oktatás terve :

<p>IV. osztály 3 óra.</p>	<p>A közéletben előforduló anyagokból (u. m. levegő, víz, só, mészkő, kőszén stb.), kiindulva az elemeknek s fontosabb vegyeiknek ismertetése. Kapcsolatban ezzel a nevezetesebb ásványok és sziklafajok. A vegyműveleteket (u. m. lepárolás, föllengítés, szűrés, lecsapás stb.) az illető helyeken kell megismertetni.</p>
-------------------------------	--

VII. Matematika.

Cél: I-VIII. o. a) Biztosság és ügyesség a számolási műveletek végrehajtásában és jártasság a gyakorlatban előforduló, mindenféle körülményekhez alkalmazkodott feladványok megfejtésében.

b) Az elemi mennyiségtan tanainak összefüggő ismerete és bizonyos fokú önállóság azoknak alkalmazásában.

A matematikai oktatás terve :

<p>I. osztály 4 óra.</p>	<p>A megnevezett egész és a törtszám, mint mérésnek eredménye, példákkal fölvilágosítva. Az elvont szám. A négy alpművelet nevezett s nem nevezett egész számokkal. A számok oszthatóságára vonatkozó ismertető jelek, a közös osztó és osztandó. A számolási műveletek közönséges és tizedes törtekkel. A közönséges törtnek átváltoztatása tizedes törtté és megfordítva. A méterrendszer alapos ismertetése és a mértékeknél előforduló átszámítások.</p>
<p>II. osztály 3 óra.</p>	<p>A számolási előnyök és rövidítések. Az egyenes és megfordított arányosság fogalmának megállapítása után a <i>kettős tételnek</i> alkalmazása oly feladatoknál, melyek az úgynevezett egyszerű hármasszabály szerint megfejthetők. A száztólinak fogalma és ennek alkalmazása a gyakorlatban. A mértani arányok és aránylatokra vonatkozó legelemiebb tételek megismertetése és az egyszerű hármasszabály mint ennek alkalmazása.</p>
<p>III. osztály 3 óra.</p>	<p>A kettős tétel alkalmazása oly feladatok megfejtésére, melyek az úgynevezett összetett hármasszabályhoz tartoznak. Az egyszerű kamatszámítás. Az olasz praktika. Határidőszámadás. Az összetett arányok és az összetett hármasszabály, mint ennek alkalmazása. Az arányos osztás és az elegyítési szabály.</p>
<p>IV. osztály 3 óra.</p>	<p>A láncszabály. A legfontosabb külföldi pénznemek megismertetése és átszámítása. A váltók leszámítolása. A nevezetesebb értékpapírok valódi értéküknek árfolyamuk alapján történhető meghatározása. — Az aritmetika folytonos gyakorlatára ezen túl mind az algebrai és geometriai, mind a fizikai oktatásban tekintettel kell lenni</p> <p>A betűszámtanból a négy alpművelet általános egész számokkal. Az első fokú úgynevezett számegyenletek egy ismeretlennel.</p>

VIII. Mértan és mértani rajz.

Cél : I-VIII. o. a szerkesztő síkmértan és vetülettan alapfeladványainak biztos

ismerete, s ezeknek alkalmazása árny- és távlati szerkesztésekre, valamint műipari tárgyak helyes ábrázolására.

A mértani rajz tanításának terve :

<p>I. osztály 4 óra.</p>	<p>Síkalaktan gyakorlati és rajzi mérések alapján. A hossz mérték és szögmérő ismertetése és alkalmazása. A négy alapművelet hosszakra és szögekre alkalmazva. Merőleges és egyenközű vonalak rajzolása.</p> <p>Az egybevágóság és hasonlóság rajzi úton való megmagyarázása. A terület mérték ismertetése. Sík ábrák területeinek kiszámítása. — Egyszerű mértani diszitmények szabad kézzel való rajzolása.</p>
<p>II. osztály 3 óra.</p>	<p>Térialaktan. A vonalok és síkok térbeli és viszonylagos helyzete. Szögletek s egyszerűbb síklapú s görbelapú testek ismertetése, lapjaik, csúcsaik és éleik összeszámlálása s különböző helyzeteiknek leírása a tájékozási fogalmak segítségével. A kristálytan kiválóbb alakjainak ismertetése. A testek összehasonlítása nagyságra és alakra nézve, köbtartalmuk kiszámítása. Sík ábrák és testek szabad kézzel való távlati rajzolása, sodrony és faminták után. Barna festékkel való árnyékolás.</p>
<p>III. osztály 2 óra.</p>	<p>Elemi ábrázolástan. Az ábrázolás mértani elvének kifejtése és bővítése testek és sugárzatok (központi, egyenközű) egymásra viszonyítása által. Egyszerű testek távlati és orthogonális ábrázolása. (Előkészítés az ábrázoló mértanra s a földrajzi mappák megértésére.)</p>
<p>IV. osztály 2 óra.</p>	<p>Szerkesztő síkmértan. Szögek és egyenközű vonalok szerkesztése. Három-, négy- és sokszögek szerkesztése adott feltételekből. Egyenes és görbe vonalú ábrák lemásolása, kisebbitése és nagyobbítása, e célból hasonló háromszögek, arányos vonalok s átlós mérvesszők szerkesztése; területek átalakítása s osztása. A földmérés egyszerűbb tételei kellő helyen beszövendők. A helyszinrajz elemei.</p>

Átmeneti terv az 1875|6 évre.

V. OSZTÁLY.

Történelem 3 óra : Az ó-kor története.

Magyar nyelv 3 óra : A stilistika elemei. Megfelelő költői és prózai olvasmányok.

Német nyelv 3 óra : A német nyelvtan rendszeres ismétlése. A német vers-tan. Költői és prózai olvasmányok, tekintettel a magyar stilistikai oktatásra.

Francia nyelv 3 óra : Francia nyelvtan : Alaktan. Megfelelők gyakorla-tok és olvasmányok.

Földrajz 2 óra : Európa államainak politikai földrajza, a magyar ausztr. monarchia kivételével. A hol ezen tananyag már a múlt évben tárgyalatott, ott egy óra fenntartandó a földrajz ismétlésére, főleg a történelemmel kapcsolatosan ; egy óra meg egy oly más tárgyra fordítandó, mely talán az iskola szüksége szerint bővebb tárgyalást igényelne.

Természetrész 2 óra : Növénytan ; a növények rendszeres ismertetése bonc- és élettani alapon, különös tekintettel alkalmazásukra s elterjedésükre.

Vegytan 2 óra : A szerves vegyek közül a vérlúgsó, bor, ecet, szappan, növényrost, keményítő, cukor. A vegyképletek minden elméleti fejtegetés nélkül, csak annyiban használandók, a mennyiben az irás rövidítésére szolgálnak.

Mathematika 5 óra : A betűszám-tanból a négy alaplűvelet. Az első fokú számeqyenletek egy ismeretlennel. Azután az új terv ötödik osztályi tananyaga.

Mértani rajz 2 óra : Szerkesztő síkmértan. (Az új terv IV. s V. osztály tananyagát lehetőleg egybevonva).

Szabadkézi rajz 4 óra. — **Torna** 2 óra.

VI. OSZTÁLY.

Történelem 4 óra : A középkor és újkor története, az idevonatkozó összehasonlító földrajzzal.

Magyar nyelv 4 óra : Rhetorika és poétika. Megfelelő olvasmányok.

Német nyelv 3 óra : A nyelvtani ismeretek ébrentartása mellett prózai és költői művek olvasandók, tekintettel a magyar nyelvi elméleti oktatásra.

Francia nyelv 3 óra : Francia alaktan, megfelelő gyakorlatok és olvasmányok.

Természetrajz 2 óra : Növénytan.

Physika 4 óra : Kísérleti természettan. Erőműtan. Hangtan. Fénytan.

Vegytan 2 óra : A fémek és vegyeik.

Mathematika 4 óra : Első fokú határozatlan egyenletek; másodfokú egyenletek több ismeretlennel; számtani és mértani haladványok. Egybevetés alapvonalai Síkháromszögtan.

Mértani rajz 3 óra : Ábrázoló mértan, a testek szerkesztése, metszése, áthatása, érintő síkok, árnyszerkesztés.

Szabadkézi rajz 2 óra, — *Torna* 1 óra.

VII. OSZTÁLY.

Történelem 3 óra : Magyarország pragmatikai története.

Magyar nyelv 3 óra : Rhetorika és poétika befejezése, tekintettel újabbkori irodalmunk fejlődésére.

Német nyelv 3 óra : Költői és prózai olvasókönyv, főleg Göthe és Schiller műveiből, tekintettel a magyar nyelvi poétikai oktatásra.

Philosophia 2 óra : Logika.

Földrajz 2 óra : Összehasonlító földrajz, a föld természeti és politikai viszonyai, kiváló tekintettel hazánkra.

Természetrajz 2 óra : Ásványtan, közettan.

Physika 4 óra : Magnetismus, elektricitás galvanismus, hőtan, fénytán.

Vegytan 2 óra : A szerves testek.

Mathematika 4 óra : A kéttagú tautét, magasabb rendű egyenletek, regula falsi, gömbháromszögtan, elemző síkmértan.

Mértani rajz 3 óra : Árnyéktan, ferdeszögű vetülettan, távlattan.

Szabadkézi rajz 2 óra. — *Torna* 1 óra.

A reáltanodai 187⁵/₆ évi átmeneti tanterv.

Osztály	Hittan	Történelem	Magyar nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Földrajz	Terményrajz	Phisika	Chemia	Mathematika	Geometria és rajza	Szabadkézrajz	Bölcsészet	Torna	Összesen
I.	1	2	5	4	—	2	3	—	—	4	4	—	—	2	25
II.	1	2	5	3	3	2	2	—	—	3	3	2	—	2	26
III.	1	2	4	3	3	2	—	4	—	3	2	4	—	2	28
IV.	1	3	4	3	3	2	—	2	3	3	2	4	—	2	30
V.	1	3	3	3	3	2	2	—	2	5	2	4	—	1	30
VI.	1	4	4	3	3	—	2	4	2	4	3	2	—	1	32
VII.	1	3	3	3	—	2	2	4	2	4	3	2	2	1	31
I—VII.	7	19	28	22	15	12	11	14	9	26	19	18	2	11	202

VIII.

Önképzőkör.

1874₅ évi működésének kimutatása.

I. Szellemi munkásság.

Az önképzőkör működését 1875 évi november hó 15-én kezdte meg. Elnöknek Toppler István a magyarnyelv és irodalom tanára, főjegyzőnek Lasz Lázár VI. o. aljegyzőnek Hodossy Elemér V. o. könyvtárnoknak Csemez István VI. o. tanulók választottak meg. —

Tekintetbe véve a tagok munkásságát és összehasonlítva a mult évvel, az ennél jóval sikeresebbnek tünik fel. — Míg a mult évben beadott munkák száma 27, az ez évi 41. Az érdemkönyvbe jött 3, ez idén 2 jött ugyan, mi nem azon körülményben rejlik, mintha a tagok nem lettek volna képesek oly sikerült munkálkodni, mint tavál, hanem idővel az ítézet mindig szigorubb és szigorubb szinezetet öltött; jobban választatott meg a szín a salaktól. — Taval megdicsértetett 10 munka, ez idén 12.

Ami a körbeli munkák tartalmát illeti, azok: irodalmiak: idegen nyelvekből fordított költemények, tudományos fejtegetések, különféle eszmék kidolgozása, földrajzi és történelmi cikkek, általában a főreáltanodai ifjú eszme köréhez alkalmazottak. A beadott dolgozatok közül volt 7 német és 34 magyar. —

A szavalmányokban tulnyomólag a szomorú hangulat uralkodott. Habár nem is volt a kör képes oly szavalókat felmutatni, mint a mult évben, még is voltak egyesek, úgy a magyar mint a német szavalat terén, kik az ódát és balladát sikerrel kezelték. — A víg hangulatu költemények csak itt-ott találtak szavalóra. —

Junius hó 14-én Toppler tanár úr megbetegedvén, az elnöki széket Schlosjarik Károly a magyar és német nyelv s irodalom tanára foglalta el.

II. Anyagi állapot.

a) Pénztári.

B e v é t e l.

K i a d á s.

F. sz.	Megnevezés	frt.	kr.	F. sz.	Megnevezés	frt.	kr.
1.	A tagokból, mint tagdíj, 23 fizetett 2 frt. 7 t. 1 frtot.	53	—	1.	1873/4 tanévről költség fedezés	20	—
2.	Hátralékban van; 18 tag 2 frt. és 7 t. 1 frtjával	43	—	2.	Könyvkötés	7	20
3.	Büntetésből befolyt	1	88	3.	„Figyelő“ és „Regelőre“ előfizetés	10	—
4.	1873/4 tanévről maradt	23	80	4.	Kisf. társ. pártoló tagsági díja	4	—
				5.	Tudományos academia kiadványai	7	—
				6.	Budapesti szemlére	12	—
				7.	A kisf. társ. küldeményeiért	—	97
				8.	Posta díj	1	20
	Bevétel	122	88			62	37
	Kiadás	62	37				
	Vagyon	60	51				

b.) K ö n y v t á r i:

A könyvtár következő művekkel gyarapodott és pedig:

1.) V é t e l u t j á n:

Vörösmarty munkái 6 köt., Petőfi munkái, 4 köt., Jókai munkái közül: Csehek Magyarországon, 2 köt., Köszivü ember fiai, 3 köt., Jövő század regénye, 9 köt., Emlkeim. 1 köt., Törökvilág Magyarországon, 3 köt., Kétszarvu ember, 1 köt. Ember tragoe-diája, Madáchtól, 1 köt., Nagyszebeni Királybiró, 3 köt., Bankbán, Katonától, 1 köt., Széchenyi és kora, Falktól, 1 köt., A magyar költészet kézikönyve, 1 köt.

Összeg 36 kötet.

2.) a j á n d é k u t j á n:

A Kisf. társaság évlapjai, Kisf. társaságtól, 9 köt., Az egyházi reformról, Eötvöstől, aj. Szalay Béla VI. o. t. 1 köt., A három testőr, Dumastól, aj. Semetke József V. o. t. 2 köt., Az epedés óráiban, Benedektől, aj. Fialovszky tanár úr, 1 köt.

Összesen 13 kötet.

Lasz Lázár VI. o. tanuló
jegyző.

IX. Ipartanoda.

A munkálatok, melyek a soproni főreáltanodának tanári kara által megtétettek, kedvező sikert helyeztek kilátásba.

Azonban valósulásához közelebb csak akkor jutott ezen eszme, midőn Péterfy József ministeri biztos urnak beható felszólalása s a soproni kereskedelmi s iparkamara közreműködése következtében a Sopronban s vidékén lakó iparosok is megnyerettek az ipartanoda eszméjének felkarolására. Hogy az iskola minél előbb leptethessék életbe az ügyért buzgólkodó férfiak álltak össze s egy „ipartanodai egyesület“-et alapítottak, mely jelenleg már 141 tagot számlál s alapítói ugymint rendes tagjainak járulékai által nem megvetendő összeggel rendelkezik. Ezen egyesület, melynek elnökévé Gonzalles Károly ur, soproni cukorgyáros, alelnökéül Schneider Márton ur építész, pénztárnokául Czeke Agoston gabonakereskedő s jegyzőéül Salamin [Leo, reáltanodai igazgató választattak meg, belátván, hogy ilynemű intézmény fennállása s virágzása csak akkor remélhető, ha állandó, biztos alapra van fektetve, ha állandóan számbavehető tényezőkre támaszkodhatik, a magas kormánynak, kegyes pártolásába ajánlván ügyét egyúttal a jövődi ipartanodának a mult évi értesítőben közlött tantervét terjeszté elő; hasonlóképen fordult sz. k. Sopron városa és a megye közönségéhez, úgy e város iparosaihoz is.

Sz. k. Sopron városa nagylelkűen a helyiséget, fűtést, világítást, úgy a rajzterembeli világítás tökéletesbitésére ernyős lámpások megszerzéséhez 170 frt. összeget szavazott meg, s ez összeggel ezúttal az alapítók sorába lépett.

A magas kormány ezen felterjesztés folytán az ipartanoda megnyitását engedélyezven, tudtul adá, miszerint részéről a kiadások fedezésére 200, a kereskedelmi miniszterium részéről pedig 500 ft. tétetett felyóvá azon kötelezettséggel, hogy az igazgatóság a tanodai felügyelettel megbízott tanfelügyelőngos Ballagi Károly úr útján évi jelentését a tanoda állapotáról és haladásáról beküldeni tartozik.

Sopron vármegye az egyesületbe mint alapító lépett be e célra hazafias áldozatkészséggel e folyó évre 50 ftot szavazott meg; nemes főispánja pedig főmgu. Eszterházy Pál ismert bőkezűségével ez alkalommal is 200 fttal járult az ügy felkarolásához. Bár ezen adományok dúsan gyümölcsöznének minél előbb!

Az ipartanoda vagyona s működési helye ily módon biztosítva levén az egyesület teendője más irányt vett. Munkálkodása most a tanítás mielőbbi megkezdését vette szemügyre. Hogy ez megtörténhessék egy külön ipartanodai bizottmány választott, melynek elnöke: Gonzalles C, alelnöke: Schneider M., jegyzője: Salamin L., pénztárnoka: Czeke A., igazgató tagjai pedig: Fend J., id. Rupprecht J., Kugler H., Hasenauer A., Richter C. W., Bergmann Károly, Seltenhofer Frigyes, Dr. Pallo Sándor, Schindler F., Démy S, Pálfy J. és Mechle J. urak.

E bizottmány fáradhatlan buzgósággal működött; az iparosokat hirlapok körövények s más nemü buzdítás által is törekedett megnyerni, tanoncokat szerzett sat. Hogy minél többen vehessenek részt az oktatásban, a tanpénz alacsonyra szabattott, s miután némely iparosok és kereskedők csak egyik vagy másik tantárgy iránt érdeklődnek, azon intézkedés tétetett, mely szerint egyes tantárgyak hallgatása is megengedettetett.

Ezen körülmények folytán többen jelentkeztek, kik megvizsgáltatván s éretteknek találtatván, a tanodába felvétettek. Az ipartanoda 1874-ik november hó 22-én a kormány meghizottja: nagyságos Ballagi Károly kir. tanácsos, a kereskedelmi kamra és az egylet számos tagjai jelenlétében ünnepélyesen meg is nyitattott a tanoda az egylet elnöke által. Az oktatás, mely egyelőre két évfolyammal, t. i. az előkészítő és a műszaki első osztálylyal kezdetett meg, öt hétköznapon esti 7—9-ig s vasárnap délelőtti 9—12-ig folyt s a következő tantárgyakra terjedt ki:

I. az előkészítő osztályban:

a) magyar nyelv	heti	2	} összesen 13 órával.
b) német nyelv	„	2	
c) földrajz	„	1	
d) számolás	„	2	
e) mértani rajz	„	4	
f) szabadkézi rajz	„	2	

II. a műszaki első osztályban

a) magyar nyelv	heti	2	} összesen 13½ órával.
b) német nyelv	„	2	
c) számt. váltóisme, könyvvit.	1½		
d) természettan	„	2	
e) vegytan	„	2	
f) mértani rajz	„	2	
g) szabadkézi rajz	„	3	

Az oktatásra a főreáltanoda tanári kara kéretett fel, igazgatója pedig jelentésttevő lett. A tanári kar, mely már 2 éven át dolgozott az ipartanoda eszméjének megvalósításáért, az iskolai rend fentartására többnemű intézkedést tett meg, milyenek fegyelmi szabályok megállapítása, a tanulók kezei közt levő s óráról-órára szóló látogatási naplók, az osztálykönyvek s más nyomtatványok behozatala.

A tanári kar:

Salamin Leo igazgató,

Fialowszki Lajos, tanította a földrajzot az előkészítő osztályban,

Hahnenkamp Rezső, a természettant a műszaki első osztályban,

Hauser Károly, a szabadkézi rajzot mindkét osztályban,

Rösch Frigyes, a számtant az előkészítő osztályban,

Schlosjarik Károly, a magyar nyelvet mindkét osztályban,

Skoff Béla, a mértani rajzot mindkét osztályban.

Stuppacher Lajos, a német nyelvet mindkét, s a számtant a műszaki első osztályban,

Dr. Wallner Ignác, a vegytant a műszaki első osztályban.

A tanulók, mint az alább közölt felsorolásból kitűnik, leginkább iparosok voltak, s csakis a műszaki első osztály előadásain vettek részt kereskedő segédek is.

Az előkészítő osztályba jártak :

Sz.	A tanuló neve :	Kora	Hazája :	Foglalkozása :	Hala dás ?
5	Demuth József	17	Sopron	ács inas	
	Gross Lénárt	15	Sopron	kőfaragó inas	
	Halwax Lipót	15	Sopron	"	
	Hiernschrodt Sándor	14	Sopron	rézműves inas	
	Moser Károly	15	Bécs	könyvkötő inas	
	Niewelt Károly	15	Sopron	órás inas	
	Robitzer Bene	19	Noszlop	lakatos segéd	
	Schiller János	17	Sopron	kőmives inas	
10	Schneider	14	Sopron	posztós inas	
	Trogmayer Lajos	19	Sopron	lakatos inas	

A műszaki első osztályba.

1	André Gyula	16	Szatmár	üveges inas	
2	Böhmisch József	19	Sopron	üveges inas	
3	Kraus Lajos	16	Sopron	posztós inas	
4	Nagelreiter József	19	Sopron	kőmives inas	
5	Schiller Konrad	17	Sopron	kőfaragó inas	
6	Szaring József	17	Sopron	kőmives inas	

Ezekon kívül a műszaki második osztályba egyes előadásokra be voltak írva: Nagy Kálmán dunaközhajózási gyakornok, Schneider Lipót IV. o. reált. Huber József, Erhardt Lajos, Mislovics Gyula asztalos segédek és 34 kereskedő segéd kik közül azonban többen csakis nevével díszlegettek a ki-mutatási naplóban.

Az előkészítő osztály tanulói ritka kivétellel szorgalmasan jártak az előadásokra s meglehetősen dolgoztak, s csak az jegyzendő meg, hogy nem valamennyien voltak könyvek s egyéb tanszerek birtokában pénzhiány miatt. Terjesztené ki a dícséretesen működő egyesület e pontra is éber figyelmét! —

Azonban a műszaki első osztályról nem lehet ugyanazt mondani, ezek a farsang úgy a szebb tavaszi esték beálltával mind gyérebben jelentek meg, mit talán nem csupán a tanulók csekély tanulási vágya, de még a mesterek közönye és részökről való hanyag ellenőrzés idézett elő, a tanuló látogatási naplója mulasztások dacára heteken át sem tünteti a mester ellenőrzése jelével, annak

keze irását. Miután pedig a műszaki első osztályban a mulasztások mindjobban szaporodtak, s 8 beirt tanuló közül gyakran csak 1, 2 jelent meg, a tanári kar 1875. évi március 18-án tartott értekezletének azon javaslata, miszerint a műszaki első évfolyam mint olyan feloszlatandó s csak a számtani előadások folytatandók, a rajz pedig az előkészítő osztályával egyesítendő, az ipartanodai iskola bizottmány által helyben hagyatott, a hátramaradt tanulók pedig e határozat értelmében csakis a számtant s szabadkézi rajzot hallgatták az év végéig s e tantárgyakból meg is vizsgáltattak.

Az oktatás iránt az iskolai bizottmány nagy érdeklődéssel viseltetett s több buzgó tagja, mint Schneider Márton alelnök, Bergmann Károly, Démy Sándor, Fendt Lajos, Richter, C. W. s több urak az előadásokon többször jelentek meg, mi hozzájárult ahhoz, hogy a megmaradt tanulók feladatuknak megfelelték.

Sz. kir. Sopron város tanügyi szakosztálya és ennek indítványára a város közönsége Sopron városa iparosaihoz a szünidő alatt felhívást meneszt, melyben az ipartanoda célját fejtegetve, felhívandja azokat, miszerint saját érdekében a képes tanoncokat ne az ismétlő iskolába, hol tovább műveltetni úgy sem fognának, hanem az ipartanodába küldjék. Remélni lehet azért miszerint a felhívás eredménytelen nem lesz és ipartanodánk a jövő évben úgy számban mint sikerre nézve kielégítőnek fog mutatkozni.

Az 1875|6 évi beiratások úgy az előkészítő valamint az I műszaki évfolyamra ugyanakkor kezdődnek mint a főreáltanodánál.

Cassa-Ausweis des Oedenburger Vereins für gewerbliche Fortbildungs- Schulen pro 1874—5.

Einahmen.

Ausgaben.

Nov. 1874.	Gründungs-Beitrag	960	—	Nov. 1874	Vereinspesen	4	80
	Zinsen hievon bis 1.			Febr. 5 1875	Drucksorten	4	50
	Juli 1875.	29	18	" " "	" " " " " "	11	80
	Staats Subvent.	700	—	" " "	" " " " " "	3	10
März 15. 1875.	Schulgelder	25	50	" 15. "	Vereinsspesen	10	—
Juni 30. "	Mitglieder Beiträge			März. 15 "	Gehalt der Professoren	433	75
	bis heute	285	—	April 19. "	Stempelgebühr	2	50
Juli 23. "	An Saldo	1164	23	" 21. "	Gehalt der Professoren	145	—
				Juni 2. "	" " " " " "	145	—
				" 30. "	Saldo neben	1164	23
				Juli 23. "	Gehalt der Professoren	75	—
		1999	68			1999	68
		1999	68			1999	68

Oben ausgewiesenen Cassarest von 1164 fl. 23 kr. besteht aus einem Einlagsbuch der Oedenburger Sparkassa von 960 fl. für die Gründungsbeiträge mit einer baaren Cassa von 204 fl. 23 kr.

OEDENBURG, 23. Juli 1875.

AUG. CZEKE,

Cassier der gewerbl. Fortbildungsschule.

X.

A tanulók felvétele a jövő tanévben.

A nagym. vallás és közoktatásügyi m. kir. Ministerium által kiadott „rendtartásának“ 5-ik §-a ekként hangzik:

„A nyilvános tanulók szabályszerű felvétele szeptember 29-án és 30-án s október havának három első napján történik. Ezen túl október 15-éig csak igazolandó alapos oknál fogva veheti fel a tanulókat az igazgató, — október 15-én túl a hónap végéig rendkívüli esetekben a tanári szék, október havának lefolyása után pedig csak a felsőbb tanhatóság adhat kivételes engedélyt a felvételre, és pedig oly feltétel mellett, hogy a felveendő az időközben előadott tanulmányok ismeretét szóbeli vizsgálat által igazolni tartozzék.“

A beiratások nevezett napokon délelőtt 9—12-ig és délután 2—4-ig tartanak az igazgatói irodában. Október 1. s 2. tartanak a felvételi vizsgálatok és a vizsgálat-ismétlések is.

Az első reálosztályba felveendőktől megkivántatik: hogy 1-ör legalább már a 10-ik évben legyen, 2-or értelmes és folyékony olvasásban; nyelvtanból az alaktan főbb részének, az egyszerű és összetett mondatok ismeretében, feltünőbb hibák nélküli, jól olvasható dictandó írásban; a tizedes számrendszer tudásában 1000-ig, a négy alapszámig egész és közönséges törtszámokkal — felvételi vizsgálat által biztosságot és alaposságot mutasson ki.

A többi osztályba való felvétel, a megelőző évről szóló legalább is első rendű bizonyítvány alapján történik. Ha valamely tanuló csak egy vagy két tantárgyból nyert másodrendű osztályzatot, a vizsgát — nyert engedéllyel ismételheti. Az ismétlési vizsgálatokra szóló engedély elnyerésére az illetők kérvényeiket augusztus 8-áig az igazgatóságnál beadni tartoznak. Később érkező kérvények csakis telyesen igazolt indokolás esetében vétethetnek figyelembe. — A mely tanuló már egyszer javító vizsgálatot tett, javító vizsgálatához többé nem bocsájtatik, és az osztályt ismételni tartozik.

Ha valamely gymnásialis tanuló akarna átlépni a reáltanodába, úgy az első gymnasiumi osztályból a 2-dik reálosztályba, a 2-dikből a 3-dikba, a harmadikból a 4-dikbe, a negyedikből az 5-ikbe, ha a tanári kar szükségesnek tartja, felvételi vizsgálat alapján vétetik fel. Az ötödikből a 6-ikba, a hatodikból a 7-dikbe azonban, mindig csak felvételi vizsgálat alapján vehető fel. Az 6-dik és 7-ik osztályba való felvételre a vizsgálatnál követeltetik.

a) a h a t o d i k osztályba való beléphetésre:

1. L e i r ó m é r t a n b ó l: általános vetitéstan, a pont, egyenes és síkok egymás közötti viszonya, két tetszés szerinti sík hajlásszöge. Hieser-Szabóky vagy Schnédár tankönyve után. 2. V e g y t a n b ó l: a nemfémek műipari vegytana.

a) a h e t e d i k osztályba való beléphetésre :

1. L e i r ó m é r t a n b ó l : görbe vonalok, testek metszése síkokkal, testek áthatása, érintő síkok meghatározása, árnyéktan indokolva a leiró mértannal ; bizonyos foku ügyesség mértani rajzok kivitelénél. 2. M e n n y i s é g t a n . a) az algebrából ; 4 alapszám, hatvány-, gyökmennyiségek, logarok, 1-ső és 2-od foku egyenletek egy és több ismeretlenel, haladványok és egybevetési műtételek. b) a mértanból : sík-, háromszög- és testmértan. 3. V e g y t a n b ó l : A nemfémek és a fémek műipari vegytana. 4. T é r m é s z e t t a n b ó l : általános tulajdonok, nyugtan, moztan és hangtan ; mennyiségtani indoklással.

Felvételre a tanulók tanulmányaikról szóló bizonyítványaikkal szüleik- vagy ezeknek helyettesei kiseretében megjelenni tartoznak.

Minden nyilvános- és magántanuló beiratás alkalmával mint tanszer- és könyvtárjárulékot 3 frtot, az értesítvényre 50 krt. tartoznak fizetni. Az egész évi tandíj 20 frt., melynek első fele a beiratáskor, a második fele március hó első napjaiban lefizetendő. A tandíjmentes-éget ohajtó tanulók ebbeli kérvényeiket okt. hó 20 ik az igazgatóshoz beadni tartoznak, — mely idő után a kérvények többé tekintetbe nem vehetők. —

A francia nyelv oktató-áért 8 frt., az angol nyelvért 8 frt., a gyorsírászat-ért 4 frt., a veggyakorlatokért havonkint 2 frt. fizetendő.

A szülék saját érdekében van, hogy gyermekeik jó elhelyezése céljából, a beiratásra ideje korán jelenjenek meg. Az igazgatóság e tekintetben u t a s i t á s o k a t adni kész, miután számos megbízható család, tanulók felfogadására jelentkezett.

X.

Aufnahme der Schüler in dem künftigen Schuljahre.

Der 5. §. der für die vaterländischen Mittelschulen durch das hohe k. ung. Ministerium für Cultus und Unterricht herausgegebenen Normalien lautet folgendermassen :

„Die Aufnahme der Schüler geschieht am 29. und 30. September ferner in den ersten drei Tagen des Monates Oktober. Nach dieser Zeit, bis 15. Oktober kann der Director nur bei triftigen Gründen die Schüler aufnehmen. Über den 15. hinaus, bis Ende Oktober kann der Lehrkörper in ausserordentlichen Fällen die Aufnahme gestatten. Nach Ablauf des Monates Oktober kann die Aufnahme nur in Folge Erlaubniss der höheren Schulbehörde ausnahmsweise geschehen, u. zw. unter der Bedingung, dass der Aufzunehmende gehalten sei, die Kenntnisse der mittlerweile vorgenommenen Studien durch eine mündliche Prüfung darzuthun.“

Die Einschreibungen geschehen an genannten Tagen Vormittags von 9—12 und Nachmittags von 2—4 in der Directionskanzlei. Am 1. und 2. Oktober werden auch die Aufnahme- und Wiederholungs-Prüfungen abgehalten.

Zur Aufnahme in die erste Realklasse wird verlangt, dass der Aufzunehmende wenigstens schon im 10. Jahre sei und durch eine Aufnahmeprüfung deutliches und fehlerfreies Lesen, sichere und gründliche Kenntniss der Elemente, der Formenlehre, des einfachen und zusammengesetzten Satzes, ziemlich fehlerfreies Diktando-Schreiben; — Kenntniss des Dezimalzahlensystems bis 1000, der 4 Grundoperationen mit ganzen und gebrochenen Zahlen darthue.

Die Aufnahme in den übrigen Klassen geschieht auf Grund des Zeugnisses mit wenigstens erster Fortgangsklasse von dem vorangegangenen Jahre. Hat ein Schüler höchstens aus zwei Lehrgegenständen die zweite Klasse erhalten, so kann er aus diesen nach eingeholter Erlaubniss die Prüfung wiederholen. Zur Erlangung der Erlaubniss für die Wiederholungsprüfungen, müssen die Betreffenden ihre Gesuche längstens bis 8. August bei der Direktion einreichen; später eingebrachte Gesuche werden nur in besonderen, durch entschuldigende Gründe wohl motivirten Fällen in Betracht genommen. Schüler die schon einmal, wenn auch vor mehreren Jahren durch Emendation in die höhere Klasse aufgestiegen sind, können nicht mehr emendiren, und müssen die Klasse wiederholen.

Gymnasialschüler können in die Realschule so eintreten, dass sie nach mit Erfolg zurückgelegter erster Klasse in die zweite, nach zurückgelegter zweiter Klasse in die dritte, nach zurückgelegter dritter in die vierte, und endlich nach zurückgelegter vierter in die fünfte Klasse der Realschule, — wenn der Lehrkörper es für nothwendig erachtet, auf Grund einer Aufnahmeprüfung — aufgenommen werden. In die sechste Klasse kann ein Gymnasialschüler 5-ter Klasse, in die 7-te Realklasse ein Gymnasialschüler 6-ter Klasse nach bestandener Aufnahmeprüfung übertreten.

Bei dieser Aufnahmeprüfung wird gefordert:

a) Für die sechste Klasse: 1. Aus der darstellenden Geometrie: Allgemeine Projectionslehre, der Punkt, die Gerade, die Ebenen und deren Verhältnisse unter einander, Bestimmung des Neigungswinkels zweier Ebenen. Nach Hieser oder Schnédár. 2. Chemie, technische Chemie der Metalloide.

b) Für die siebente Klasse: 1. Aus der darstellenden Geometrie, krumme Linien, Schnitte der Körper durch Ebenen, Durchdringung der Körper, Tangirungs-Ebenen, Schatten-Construction mit geometrischer Begründung, ein gewisser Grad von Gewandheit in der Ausführung geometrischer Zeichnungen. 2. Mathematik a) Algebra: die 4 Grundoperationen, Wurzel- und Potenz-Grössen, Logarithmen, Gleichungen 1. und 2. Grades mit einer und mehreren Unbekannten, die Progressions- und

Combinationslehre. b) Geometrie: Planimetrie, ebene Trigonometrie und Stereometrie. 3. Chemie: technische Chemie der Metalloide und der Metalle. 4. Physik: allgemeine Eigenschaften, Statik, Dynamik und Akustik; alle Capiteln mit mathematischer Begründung.

Bei der Aufnahme sind die Schüler verpflichtet in Begleitung ihrer Eltern oder deren Stellvertreter, mit dem Zeugnisse des letzten Semesters versehen zu erscheinen.

Jeder öffentliche und Privat-Schüler hat beim Einschreiben als Betrag für Lehrmittel und Bibliothek 3 fl., für das Programm 50 kr. zu entrichten. Das ganzjährige Schulgeld beträgt 20 fl., die erste Hälfte ist beim Einschreiben, die zweite im Laufe des Monats März zu erlegen.

Jene Schüler, welche um Schulgeld-Befreiung einkommen wollen, haben ihre diesbezüglichen Gesuche bis 20-ten Oktober bei der Direction einzureichen; nach diesem Termin eingelaufene Gesuche werden nicht berücksichtigt.

Für den ganzjährigen Unterricht der französischen Sprache sind 8 fl., für die englische Sprache 8 fl., für die Stenographie 4 fl. für die chem. Uebungen im Laboratorium 2 fl. monatlich zu entrichten.

Im besonderen Interesse der Kinder werden die Eltern aufgefordert zur Einschreibung rechtzeitig zu erscheinen; — auch gibt die Direction bezüglich guter Unterkunft die nöthige Weisung — da viele verlässliche Familien sich wegen Annahme von Kostzöglingen gemeldet haben.

XI.

Az ifjúság érdemsorozata az 1874/5 tanév végén.

Classification der Schüler am Ende des Schuljahres 1874/5.

Rövidítések magyarázata. — Erklärung der Abkürzungen.

Az előmenetel jellemzéséről. — Zur Bezeichnung des Fortschrittes.

Kitünőség — Eminenz:	(1 == kitünő, ausgezeichnet.
	(2 == jeles, vorzüglich.
Elsőrend — " Erste Klasse:	(3 == jó, gut.
	(4 == elégséges, genügend.
Másodrend — " Zweite Klasse:	(5 == elégtelen, ungenügend.
Harmadrend — Dritte Klasse:	(6 == rossz, schlecht.

A szorgalom jellemzéseül. — Zur Bezeichnung des Fleisses.

Kitünőség — Eminenz:	(1 == ernyedetlen, unermüdet.
	(2 == kitartó, ausdauernd.
Elsőrend — " Erste Klasse:	(3 == kellő, genügend.
Másodrend — " Zweite Klasse:	(4 == hanyatló, nachlassend.
Harmadrend — Dritte Klasse:	(5 == csekély, gering.
"	(6 == semmi, keiner.

A magaviselet jellemzéseül. — Zur Bezeichnung des Betragens.

Kitünőség — Eminenz:	(1 == példás, musterhaft.
	(2 == dicséretes, lobenswerth.
Elsőrend — " Erste Klasse:	(3 == jó, gut.
"	(4 == törvényszerű, den Gesetzen ent-
"	sprechend.
	(5 == kevésbé törvényszerű, den Ge-
	setzen minder entsprechend
Másodrend — " Zweite Klasse:	(6 == nem törvényszerű, den Gesetzen
	nicht entsprechend.

Az általános sorozat jellemzéseül.

Zur Bezeichnung der allgemeinen Klasse.

Kitünőség — Eminenz:	kit. == kitünő, ausgezeichnet.
	jel. == jeles, vorzüglich.
Elsőrend — " Erste Klasse:	I. r.
Másodrend — " Zweite Klasse:	II. r.
"	III. r.

Rövidítések: r, k, == római kath.; ág. == ágost. hitvallású; h. == helv. hitv.; izr. == mózes hitv.; öszt. == ösztöndíjas; mt. == magántanuló; ism. ismétlő; tmd. == tandíjmentes; rdk. == rendkívüli; v. n. t. == vizsgát nem tett. * == javításra engedélyt nyert.

I-ső osztály.

A tanuló neve, vallása, tandíjmentes, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Erkölcsi magaviselet	Szorgalom	R e n d e s										Rend- kívüli	Általános osztályzat		
			t a n t á r g y a k													
			Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Földrajz	Számtan	Mértan és m. rajz	Terményrajz	Szépíráás	Testgyakorlat			Ének	Gyorsíráászat
Babka Kálmán r. k. ism.	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	1	—	—	I r.
Bertalanffy Pál r. k.	3	5	5	4	5	5	5	4	5	4	4	4	4	4	—	II r.
Bischitz Ferdinand izr.	3	3	2	3	4	3	4	3	4	4	4	5	4	4	—	I r.
Blumschein Bernát izr. ism.	3	5	3	4	4	3	4	4	4	4	4	4	5	—	—	I r.
Bobleter Károly r. k. tdm.	3	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	—	—	I r.
Borcsiczky Ede ág.	3	5	3	5	5	4	5	5	5	5	5	5	4	3	—	II r.
Boresiczky Zoltán ág.	2	5	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	—	I r.
Brandl Gustav r. k.	2	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	m.	3	—	I r.
Deák Péter r. k. öszt.	3	3	2	2	2	3	3	4	3	3	5	4	4	4	—	I r.
Fialowski László r. k. tdm.	3	3	3	2	2	3	2	3	2	2	3	5	5	3	—	I r.
Fischer Ernő r. k.	1	1	4	4	3	4	3	3	4	3	4	4	4	3	—	I r.
Fischer Dávid izr.	3	1	2	1	1	1	1	2	3	1	3	1	—	—	—	jeles
Frankl Mór izr.	3	5	3	5	4	4	4	4	4	5	5	5	4	5	—	II r.
Friedenreich Károly ág.	3	6	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	4	—	II r.
Funtán Wladimir r. k.	3	3	4	4	4	4	4	4	3	4	3	5	4	4	—	I r.
Füzy Zoltán r. k.	3	4	3	4	4	4	4	4	4	4	5	5	4	4	—	I r.
Geschrey Elek ág.	3	5	4	4	5	4	4	5	4	3	4	3	3	3	—	II r.
Grünwald Gustav izr.	2	3	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	—	I r.
Haidekker László r. k.	3	3	3	3	4	3	3	4	4	4	4	4	4	3	3	I r.
Hoffmann Mór izr.	3	3	3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	3	3	—	I r.
Horváth János r. k.	2	3	4	3	4	4	3	4	3	3	4	4	2	3	—	I r.
Ivány Lajos ág.	4	5	4	4	4	4	5	4	5	4	5	5	4	4	—	II r.
Jobbágyi Ferencz r. k.	4	3	4	3	3	4	4	4	3	4	3	4	4	4	—	I r.
Kammerlober János r. k.	1	3	3	3	3	3	4	4	4	4	3	4	4	3	—	I r.
Kenyeres Kálmán r. k.	3	6	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	—	II r.
Kirschbaum Adolf izr.	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	—	I r.
Klaber Miksa izr.	4	5	4	5	4	4	5	5	5	5	5	5	2	3	—	II r.
Koppányi Lajos ág.	1	1	1	1	2	3	3	3	3	2	3	1	3	3	—	I r.
Kovács Kálmán r. k.	5	6	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	—	II r.
Kratochwyll Anton r. k.	3	5	5	4	4	4	4	3	4	5	3	3	—	—	—	II r.
Krump János r. k. tdm.	1	3	2	3	3	4	4	4	3	4	4	4	—	—	—	I r.
Kulcsár István r. k.	1	3	4	3	3	2	4	4	4	4	4	4	m.	—	—	I r.
Lampert Ádám r. k.	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	2	4	—	I r.
Lasswitz Károly r. k. ism.	3	4	4	4	4	4	4	4	3	4	3	1	2	—	—	I r.
Leitgeb András r. k. ism.			k	i	l	é	p	e	t	t						
Loksa Imre ág.		k	i	l	é	p	e	t	t							
Maar Károly r. k.	4	3	4	4	3	4	3	3	3	4	4	2	—	—	—	I r.

A tanuló neve, vallása, tandíjmentes, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Erköletesi magaviselet	Szorgalom	R e n d e s											Rend- kívüli	Általános osztályzat
			t a n t á r g y a k												
			Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Földrajz	Szántan	Méretan és m. rajz	Terményrajz	Szépíráás	Testgyakorlat	Ének		
Magyar János r. k.	2	3	3	3	3	3	4	4	4	2	3	5	3	-	I r.
Molnár Kálmán r. k. ism.	3	3	2	3	4	3	3	4	4	3	3	5	-	-	I r.
Pieler Ede r. k.	2	5	3	4	4	4	4	5	4	4	4	3	-	-	II r.
Pollak Mór izr.	3	3	1	4	3	4	4	3	4	3	4	4	3	-	I r.
Pistl Miksa r. k.	4	5	4	4	4	5	5	5	4	5	5	4	2	-	II r.
Purth Adolf ág.	3	5	4	4	4	4	4	5	5	4	4	1	3	-	II r.
Purth Gustáv ág.	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	-	I r.
Rajts József r. k.	3	3	3	4	4	4	4	4	4	3	4	2	4	-	I r.
Reichel Gyula r. k.	3	3	4	3	3	3	4	4	4	4	3	2	2	-	I r.
Rosenberger Jakab izr.	3	5	4	4	4	4	5	5	5	5	4	5	3	-	II r.
Rosenstingel József izr.	3	3	1	4	4	3	4	4	4	4	4	4	-	-	I r.
Rösch Jenő ág. tdm.	1	3	2	3	2	2	3	2	2	3	3	3	3	-	I r.
Schätzel Károly ág.	3	3	3	4	4	2	3	3	4	3	5	3	-	-	I r.
Simon Károly r. k.	3	6	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	-	4	II r.
Simonyi Kálmán r. k.	3	3	3	4	4	4	4	3	3	4	3	2	-	3	I r.
Singer Mór izr.	3	5	4	4	5	4	5	4	5	5	5	5	5	-	II r.
Schlauf Ödön r. k.	2	1	1	3	2	1	2	2	4	2	4	4	-	-	I r.
Steinbeck Aladár r. k.			k	i	l	é	p	e	t	t					
Strausz Mátyás r. k.	2	3	3	4	3	4	4	4	4	3	3	3	4	-	I r.
Sztrókay Szilárd ág.	3	5	4	4	5	3	4	4	4	5	4	4	3	-	II r.
Tiefenbach Pál ág.	2	1	3	2	2	2	2	3	3	2	3	m.	3	-	I r.
Techet Lajos r. k.			k	i	l	é	p	e	t	t					
Ullein Ferenc r. k.	3	3	2	3	4	3	2	4	4	3	5	4	-	-	I r.
Unger Károly r. k.	2	3	4	4	3	4	4	3	3	3	2	4	-	-	I r.
Welancsics János r. k.	3	5	3	4	4	3	4	4	5	4	4	5	4	-	II r.
Windisch Ferencz ág.	4	6	4	5	5	5	4	5	5	4	4	4	4	-	II r.
Wischy Lajos ág.	2	3	4	4	4	4	4	4	4	4	5	5	3	-	I r.
Wisall János r. k.	3	5	3	4	4	4	4	5	4	5	4	m.	-	-	II r.
Wittmann Miksa izr.	2	3	3	3	3	2	3	4	3	3	3	3	3	-	I r.
Vollath Kálmán r. k.	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	5	4	-	I r.
Zehetner Károly ág.	1	1	1	2	2	2	2	3	2	2	3	m.	3	-	jeles
Zügn Gustav ág.	4	3	3	4	3	3	4	4	4	4	4	2	3	-	I r.

Összesen: 69

II. osztály.

A tanuló neve, vallása, tandíjmentes, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Erkölcsei viselet	R e n d e s											Rend- kívüli	Általános osztályzat			
		t a n t á r g y a k															
		Szorgalom	Hituan	Magyar nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Földrajz	Törtenelem	Számítan	Mértan s m. rajz	Terményrajz	Szabad kézi rajz			Szépíráás	Testgyakorlat	Ének
Babka Mihály r. k.	4	5	5	5	4	4	5	5	5	5	5	3	4	2	-	-	II r
Bene Máté r. k.	3	3	1	1	4	4	3	2	3	3	3	3	3	5	3	-	I r
Berger Manó izr.	2	3	4	1	2	2	2	2	4	4	2	4	4	4	-	3	I r
Berghofer Ferenc r. k.	3	3	4	3	3	4	3	4	4	3	3	3	3	3	4	-	I r.
Breiner Lipót izr.	3	3	2	3	3	3	3	4	4	4	3	4	3	4	-	3	I r.
Czegka Vilmos r. k.	3	3	3	3	3	3	3	4	4	4	3	3	3	2	-	-	I r
Czibulka Gusztáv r. k.	3	5	4	3	3	4	4	4	5	4	4	4	4	2	-	-	II r.*
Degel Gyula ág.	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	2	4	1	-	-	I r.
Deutsch Gyula izr.	3	3	4	3	3	4	4	4	4	4	4	4	2	3	5	-	I r.
Dux Samu izr.	4	5	3	5	5	4	4	5	4	4	5	5	5	-	-	-	II r
Frankl Aladár izr.	3	3	4	4	3	4	4	3	4	4	3	3	3	3	-	-	I r.
Gaál Ferencz ág.	1	3	3	3	4	4	2	3	4	3	3	3	4	5	5	-	I r.
Hagemeister Henrik ág	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	2	3	4	-	-	I r.
Halász Géza hely.	1	2	2	3	4	2	1	2	2	4	1	4	4	m.	-	-	I r.
Hanusch Ferencz r. k.	2	3	1	2	2	3	3	2	3	4	2	2	4	3	-	-	I r.
Hebenstreit János r. k.	3	3	2	3	3	3	3	4	3	4	2	4	2	2	3	-	I r
Hess Sándor izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	3	3	-	Kit
Hoholin Béla r. k. ism.	k	i	l	é	p	e	t	t									I r
Holczer József r. k.	3	1	1	2	2	3	3	2	3	3	3	3	3	n.	-	-	I r
Holzheim Gábor r. k.	2	5	3	4	4	5	4	4	5	3	4	2	3	3	3	-	II r.*
Horváth Ferencz r. k.	3	1	1	3	3	3	4	4	4	3	4	2	3	2	-	-	I r
Kammerloher Jós. r. k.	2	3	3	3	3	4	3	4	4	4	3	4	4	5	3	-	I r.
Keglevich György r. k	3	3	4	3	4	4	4	4	3	4	4	2	4	2	-	-	I r.
Kohn Manó izr.	3	3	3	2	2	4	2	2	4	4	2	4	2	5	-	3	I r.
Kremser Károly ág.	2	3	2	4	4	4	4	3	3	4	4	3	2	m.	-	-	I r.
Ludwig Károly r. k.	k	i	l	é	p	e	t	t									I r
Németh János r. k.	4	3	4	4	4	3	3	3	4	4	3	4	3	4	-	-	I r
Nussbaum József izr.	2	2	1	1	1	1	1	1	2	2	4	3	3	3	-	-	Jeles
Opuszynski Konrád rk.	3	3	2	3	1	4	3	1	4	4	3	4	3	4	-	-	I r.
Pálfy Kálmán ág. ism.			b	e	t	e	g										I r
Payer László r. k.	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	-	-	I r
Pieler József r. k.	3	5	3	4	3	4	3	3	5	4	3	4	5	2	-	-	II r.*
Pollák Hermán izr.	3	3	1	4	4	4	4	4	4	4	4	3		m.	-	-	I r.
Reiteritsch Antal r. k.	1	1	1	2	1	2	1	1	2	3	2	2	2	1	3	-	Jeles
Rusztler József r. k.	k	i	l	é	p	e	t	i									I r.
Schmidl Károly r. k.	3	3	4	4	4	4	4	5	4	4	4	4	3	4	-	4	I r.
Schmidt Frigyes ág.	4	5	3	5	4	4	4	4	4	4	4	3	3	2	-	-	II r.*

A tanuló neve, vallása, tandíjmentes, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Erkölcsei viselet	Szorgalom	R e n d e s											Rend- kívüli	Általános osztályzat			
			t a n t á r g y a k															
			Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Földrajz	Történelem	Számtan	Mértan s m. rajz	Terményrajz	Szabad kézi rajz	Szépírás			Testgyakorlat	Ének	Gyorsírás
Schönberger Samu izr.	3	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4	5	4	4	3	4	—	II r.*
Schuster Ottó ág.	3	5	4	5	5	5	5	5	4	5	5	4	4	5	m.	—	—	II r.
Teicher József ág.	3	5	3	4	4	4	4	5	5	5	5	4	2	2	3	—	—	II r.
Tietbrunner Gyula ág.																		
Tschida Rezső r. k.	2	3	3	4	3	4	4	3	3	3	4	3	3	2	m	—	—	I r.
Udvardy Pál r. k.	3	3	2	2	3	4	3	3	4	4	4	2	4	4	5	—	—	I r.
Villecz Antal r. k.	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	—	I r.
Wanek Antal r. k.	2	3	2	4	3	4	3	3	4	4	4	2	2	3	4	—	—	I r.
Chocsenszky Miklós r. k.																		
Höhne Ernő ág. rkt.																		
Kelényi Gyula rk. rkt.																		
Löwy Bernát izr. rkt.																		

Összesen: 49.

III. osztály.

A tanuló neve, vallása, tandíjmentes, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Erkölcsei viselet	Szorgalom	R e n d e s											Rend- kívüli	Általános osztályzat			
			t a n t á r g y a k															
			Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Számtan	Mértan és m. rajz	Vegytan	Szabad kézi rajz	Szépírás	Testgyakorlat	Francia nyelv			Ének	Gyorsírás	
Babka Lőrincz r. k.	2	5	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	—	—	—	I r.
Barcza Géza ág.	2	5	3	4	5	4	4	4	4	4	4	3	—	—	—	—	—	II r.*
Bechine Lajos r. k. öszt.	4	3	1	2	4	3	4	3	4	3	3	3	2	—	—	—	—	I r.
Berger Israel izr.	3	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	4	3	—	—	—	—	I r.
Berger Mór izr.	4	5	3	4	4	4	3	4	4	4	4	3	5	—	—	—	—	I r.
Böhm Ferencz r. k. ism.	3	3	2	4	4	4	4	4	4	4	3	3	4	—	—	—	—	I r.
Deutsch József izr.	3	3	3	4	3	4	3	4	4	4	4	3	2	—	—	—	—	I r.

A tanuló neve, vallása, tandíjmentes, ösztöndíjas, vagy ismétlő-e?	Erkölcsei viselet	Szorgalom	Rendes										Bend- kívüli	Általános osztályzat.		
			t a n t á r g y a k													
			Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Földrajz	Számítan	Mértan s m. rajz	Vegytan	Szabadkéz-rajz	Szépíráás	Testgyakorlat			Francia nyelv	Ének
Eöry Lajos ág.	1	2	1	1	2	1	3	2	2	1	1	2	—	—	—	Jeles.
Fialovsky B. r. k. tdm. öszt.	2	3	2	2	2	3	2	2	2	3	3	4	3	3	2	Jeles.
Frankl Lajos r. k.	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	2	3	—	—	—	I r.
Füzy Béla r. k.	3	3	3	3	4	4	4	4	3	4	4	3	—	4	—	I r.
Füzy Kálmán r. k.	3	5	2	3	4	4	4	4	4	4	4	3	—	4	—	I r.
Goldschmidt József izr.	3	3	3	2	2	3	3	4	2	3	3	4	—	—	—	I r.
Gregorits Ferencz r. k.	5	5	3	4	5	4	4	5	4	4	4	1	—	—	—	II r.*
Hában Pál r. k.	3	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	3	—	—	—	I r.
Hasenauer Ag. ág.	1	3	3	3	3	3	3	4	3	3	3	3	3	3	—	I r.
Hollup István r. k.	1	2	1	3	2	2	2	2	2	1	1	1	3	3	—	Jeles.
Jahn József r. k. öszt.	1	2	1	3	2	1	3	3	2	1	1	4	—	—	1	I r.
Kiss Andorjan ág.	2	2	3	3	4	3	4	4	4	3	2	2	4	—	—	I r.
Kloszovsky Ernő r. k.	3	5	4	4	5	5	4	4	4	3	3	1	—	—	—	II r.*
Liebentritt János r. k.	3	5	4	4	5	4	4	4	4	4	2	2	—	4	—	II r.*
Lupersbeck Lajos ág.	3	5	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	—	4	—	I r.
Mayer Dénes r. k.	3	5	2	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	2	—	I r.
Mészey József r. k.	1	2	2	2	3	2	2	3	2	2	2	2	—	—	—	I r.
Nagy László ág.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	1	4	—	4	I r.
Németh Henrik r. k. ism.	3	3	3	3	3	3	3	4	3	2	2	3	—	—	—	I r.
Neuhauser Gőző r. k. ism.	4	3	4	4	4	4	4	4	3	4	4	1	—	—	—	I r.
Payer Ferencz r. k.	3	3	1	2	3	1	3	4	3	3	4	4	—	4	—	I r.
Phillipits János, r. k.	4	3	3	4	4	4	3	4	4	2	3	2	—	4	4	I r.
Rösch Frigyes ág. tdj.	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	3	2	2	2	—	Jeles.
Ruttrich Richard r. k. öszt.	1	2	1	2	3	3	3	3	3	2	2	3	—	2	—	I r.
Schenk Sándor izr.	2	3	3	3	3	2	3	4	3	3	2	5	—	2	—	I r.
Schmidt Pál ág.	3	3	3	4	4	4	4	4	4	3	3	4	4	—	—	I r.
Schöll Lajos ág.	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	—	3	—	I r.
Schuster Károly ág.	3	3	3	3	4	3	3	3	3	1	3	2	3	—	—	I r.
Spitzer Vilmos izr.	1	2	1	2	1	2	1	4	2	3	3	4	—	3	—	I r.
Steiner Alberth izr.	3	5	2	4	4	4	4	4	4	4	2	4	—	4	4	I r.
Stuppacher Lajos r. k. tdj.	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	2	3	—	—	—	Jeles.
Trogmaier Karl ág. öszt.	1	2	1	3	2	2	2	3	2	1	1	1	—	—	—	I r.
Ungar Miksa izr.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	—	—	—	I r.
Wachtel Frigyes r. k. ism.	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	3	2	—	3	—	I r.
Wittmann Lajos r. k.	5	3	3	4	4	3	4	4	4	4	4	3	—	—	—	I r.
Wocher Lajos r. k.	3	3	4	4	4	3	4	4	4	3	2	2	4	—	—	I r.
Wolf Ernő izr.	1	2	1	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2	—	—	Jeles.
Zalka Zsigmond r. k.	1	3	1	2	3	2	3	4	3	4	3	2	3	3	1	I r.

Összesen: 45.

IV. osztály.

A tanuló neve, vallása, tandíjmentes, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	R e n d e s													Rend- kívüli	Általános osztályzat	
	Erkölcsei viselet	Szorgalom	t a n t á r g y a k													
			Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Ábrázoló mértan	Vegytan	Terményrajz	Szabad kézi rajz	Testgyakorlat	Francia nyelv			Gyorsírázat
Arendt Lajos r. k.	1	3	3	4	2	4	3	2	3	2	2	2	3	2	—	I r.
Arnesz József r. k.	3	5	3	4	4	5	5	4	4	3	2	4	4	4	3	II r.
Bauer Mihály r. k.	3	4	4	3	3	4	4	4	4	4	4	m.	—	—	—	I r.
Békássy Elemér r. k.	2	5	4	3	5	3	4	4	5	4	4	5	—	4	—	II r.*
Boschán Gusztáv héb.	1	1	1	1	2	2	2	2	2	1	3	3	—	—	—	Jel.
Farkas Kálmán r. k.	1	3	3	2	4	3	5	3	4	4	3	4	—	—	—	II r.*
Feiglstock Ignác héb.	3	3	2	4	4	4	4	4	4	4	4	4	5	—	3	I r.
Feiglstock Zsigm. héb.	3	3	2	4	4	4	4	4	4	4	4	4	—	—	—	I r.
Gaupmann Sándor r. k.	1	3	4	4	4	4	3	4	4	3	3	4	—	—	3	I r.
Gigler Jenő r. k.	2	3	1	2	4	2	3	4	4	2	2	2	4	—	—	I r.
Glázer Sándor r. k.	1	3	1	2	4	2	2	4	3	1	3	3	3	—	—	I r.
Günsberger Mór. héb.	3	5	2	3	4	3	5	5	5	4	3	5	—	—	3	II r.
Hebenstreit Adolf r. k.	1	3	2	4	3	4	4	3	4	3	3	1	4	3	—	I r.
Hirschrodt Ottó r. k.	3	3	4	4	3	4	3	4	4	4	3	1	—	3	3	I r.
Holzheim Kálmán rk.	4	3	4	3	4	3	4	4	4	4	3	2	—	—	4	I r.
Károlyi Endre ág.	1	3	1	2	3	2	4	4	4	3	4	3	—	—	—	I r.
Kelényi Kálmán r. k.	1	3	1	2	3	2	3	4	3	2	3	4	3	2	—	I r.
Keresztényi Béla r. k.	1	3	3	2	4	2	5	4	4	3	3	5	—	—	—	II r.*
Kiss Lajos r. k.	1	4	3	3	5	4	5	4	4	4	3	5	—	—	—	II r.*
Kollár János r. k.	1	2	4	3	3	2	2	3	3	2	2	m.	—	2	—	I r.
Koppmann Elek r. k.	4	5	4	4	5	5	5	4	5	4	4	3	—	4	—	II r.
Kremszner Frigyes ág.	1	3	2	4	3	4	4	4	4	4	2	m.	—	3	3	I r.
Kundt Tófor ág.	1	2	2	2	2	2	2	4	3	3	2	4	—	2	3	I r.
Lasz Samu héb.	1	2	2	1	3	2	4	4	4	2	4	m.	—	1	—	I r.
Mayer János r. k.	2	3	3	2	2	2	3	4	3	3	2	4	3	2	—	I r.
Mannok Patricius r. k.			k	i	l	é	p	e	t	t						
Pascher János r. k.	1	3	4	4	4	4	4	4	4	4	2	4	—	3	—	I r.
Prohaszka Henrik r. k.	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4	3	—	4	3	I r.
Ráth Emil r. k.	2	3	3	3	3	3	3	4	4	3	4	5	3	3	—	I r.
Szauer Arpád r. k.	1	3	1	3	3	3	4	4	3	2	3	3	—	—	—	I r.
Schalkház Károly r. k.	4	5	4	4	4	5	5	4	5	4	1	4	—	4	3	II r.
Schneider Lipót ág.	2	3	2	3	2	3	2	4	4	3	1	2	—	2	—	I r.
Szeybold Károly r. k.	1	3	3	2	2	2	3	4	3	2	3	3	—	2	—	I r.
Szmodis Alajos r. k.	2	3	4	3	4	4	4	4	4	3	3	3	—	—	—	I r.
Takács Lajos ág. öszt.	1	2	2	2	3	2	2	3	3	2	2	2	—	—	—	I r.
Tropper Antal r. k.	3	5	4	4	4	4	4	4	5	4	4	1	4	4	—	II r.*
Tropper Román r. k.	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	3	1	4	4	—	I r.

A tanuló neve, vallása, tandíjmentes, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Erköcsi magaviselet	Szorgalom	R e n d e s										Rend- kivüli	Általános osztályzat			
			t a n t á r s y a k														
			Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Ábrázoló mértan	Vegytan	Terményrajz	Szabad kézi rajz	Testgyakorlat			Francia nyelv	Gyorsírázat	Ének
Vértessy Tivadar r. k. Scholz Lajos rk. rkt. Vaniss Lajos rk. rkt. Hátzky Kálmán rk. mt. Lähne Henrik ág. mt. gr. Batthyány J. r.k.mt.	4	5	4	3	5	3	5	5	5	5	4	4	m.	—	—	—	II r.
Összesen	44																

V. osztály.

A tanuló neve, vallása, tandíjmentes, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	Erköcsi magaviselet	Szorgalom	R e n d e s										Rend- kivüli	Általános osztályzat		
			t a n t á r s y a k													
			Hittan	Magyar nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Ábrázoló mértan	Terményrajz	Természettan	Vegytan	Szabadkézi rajz			Testgyakorlat	Francia nyelv
Bogyay Aurel r. k.	2	5	3	4	4	4	4	5	4	4	5	4	4	2	—	II r.*
Eörsy János r. k.	—	5	4	5	5	5	4	5	4	4	5	4	—	—	—	II r.
Fischer József r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	2	3	4	1	3	3	—	I r.
Folly Károly r. k.	2	3	4	4	4	4	4	3	3	3	3	2	3	—	—	I r.
Ferster Elek r. k.	1	3	2	2	4	2	4	4	3	3	4	3	3	3	—	I r.
Graner Béla izr.	2	3	2	3	3	2	3	4	3	3	3	4	—	—	—	I r.
Heincz Leo r. k.	2	3	3	3	2	3	3	4	3	3	2	3	2	4	—	I r.
Hodossy Elemér hely.	1	3	3	4	4	4	4	3	3	4	4	3	3	3	3	I r.
Hubert Elek ág.	3	3	3	4	3	3	3	4	3	4	4	2	4	—	—	—
Meszkolits Mátyás r. k.	3	3	3	3	2	3	2	4	2	2	3	1	3	—	—	I r.
Nagy János r. k.	2	3	4	4	5	4	3	4	3	3	4	4	2	—	—	II r.*
Nagy István ág.	2	3	3	3	4	4	4	4	3	4	4	3	3	—	—	I r.
Pfohl József r. k.	3	5	3	4	4	5	4	3	3	3	4	1	m.	—	—	II r.*
Raidl Sándor r. k.	3	4	3	4	3	5	2	2	3	2	3	1	2	4	3	II r.*

Statistikai kimutatás az 1874₅ tanévről.

		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	I-VI.	
		osztály							
A	t a n o d a s	Beiratott az év elején	69	46	46	39	21	17	238
		Nyilvános	—	3	—	5	4	2	14
		Magán	69	49	46	44	25	19	252
		Összesen	65	42	45	37	20	17	226
		Vizsgálatott tett az év végén	—	2	—	5	3	1	11
		Nyilvános	65	44	45	42	23	18	237
		Magán	—	—	—	—	—	—	—
		Összesen	2	3	6	1	—	—	12
		Olyredményvel, hogy	43	28	35	26	12	16	180
		kit, vagy jeles	—	2	—	1	1	1	5
		I.	20	9	4	10	8	1	52
		II.	—	—	—	2	2	—	4
		III.	—	—	—	—	—	—	—
		Rendű osztályzatot nyert	—	—	—	—	—	—	—
		Nyilvános	—	—	—	—	—	—	—
		Magán	—	2	—	2	1	—	5
		Nyilvános	3	5	1	2	1	—	12
		Magán	—	—	—	—	—	1	1
		Összesen	1	—	—	—	—	—	1
		Év közben	A év végén a tanodában maradt nyilv. és magántanuló	65	44	45	42	24	18
Kilépett	Magyar	37	19	26	33	20	13	148	
Meghalt	Német	32	30	20	11	5	6	104	
Elutasított	Róm kath.	39	27	25	33	18	12	154	
	Ágost. hitv.	17	10	11	6	5	6	55	
	Helv. hitv.	—	1	—	—	1	—	2	
	Izr. hitv.	13	11	10	5	1	1	41	
	10 és kevesebb	8	—	—	—	—	—	8	
	11	22	3	—	—	—	—	25	
	12	18	15	7	—	—	—	40	
	13	13	18	11	5	—	—	47	
	14	6	7	16	12	—	1	42	
	15	1	6	7	10	9	4	37	
	16	1	—	2	9	3	5	20	
	17	—	—	3	7	10	8	28	
	18	—	—	—	1	3	—	4	
	19 és több	—	—	—	—	—	1	1	
	Francia nyelvet	—	—	12	12	4	2	30	
	Gyorsírást	5	4	5	22	3	1	40	
	Éneket	47	11	16	10	1	—	85	
	Zenét	4	3	3	1	1	—	12	
	Az egész tandíj fizetéstől mentes	6	1	3	2	—	—	12	
	" fél " " "	2	—	—	—	—	—	2	
	Ösztöndíjas	1	—	5	1	1	1	9	

